

”Fikakulturen fördröjer arbetet effektivt”

En studie av hur finländare integrerar sig i Sverige och deras upplevelser av
språklig och kulturell anpassning

Maija Vuorio
Avhandling pro gradu
Språkexpertprogrammet, Nordiska språk
Institutionen för språk- och översättningsvetenskap
Humanistiska fakulteten
Åbo universitet
Maj 2025

The originality of this thesis has been checked in accordance with the University of Turku
quality assurance system using the Turnitin OriginalityCheck service.

Avhandling pro gradu

Språkexpertprogrammet, Nordiska språk

Maija Vuorio

”Fikakulturen fördröjer arbetet effektivt” – En studie av hur finländare integrerar sig i Sverige och deras upplevelser av språklig och kulturell anpassning

Antal sidor: 44 s., bilagor 10 s.

Syftet med denna avhandling är att undersöka finländare som har flyttat till Sverige.

Mitt material består av 37 svar på en enkät. Enkäten har gjorts med Webropol och innehåller både öppna och slutna frågor. Med induktiv innehållsanalys har jag analyserat alla svaren, visualiserat slutna frågor som diagram och lyft fram centrala exempel från svaren på öppna frågor.

Jag har velat utreda informanternas språkkunskaper och hur mycket de vågar använda svenska i Sverige, hur tillräckliga språkfärdigheter i svenska språket skolan i Finland ger, hur bra informanterna har integrerats i det svenska samhället samt om de upplever att det finns kulturella skillnader mellan Finland och Sverige.

Resultaten visar att det finns kulturskillnader mellan de två länderna men trots det har majoriteten av informanterna upplevt integrationen som lätt. Det finns en relativt jämn fördelning av svar gällande språkfärdigheter som man lär sig i skolan i Finland. En del anser att man inte lär sig tillräckligt bra svenska för att klara sig i Sverige, medan en del tycker att skolsvenskan räcker väl i Sverige. Att man känner att man inte har lärt sig tillräckligt bra svenska i Finland är också en anledning till att en del av informanterna inte vågar använda svenska i Sverige utan använder engelska eller finska i stället.

I fortsättningen skulle det vara intressant att undersöka svenskundervisningen i Finland närmare: hurdana språkfärdigheter lär man sig i skolan, vilka metoder används i undervisningen och hur mycket kan läraren påverka kursinnehållet.

Nyckelord: finlandssvenska, sverigesvenska, integration, Sverige, enkätundersökning, innehållsanalys

Innehållsförteckning

1 Inledning	5
1.1 Syfte	5
1.2 Material och metod	6
1.3 Avhandlingens disposition	6
2 Teoretiska utgångspunkter	7
2.1 Tvåspråkighet i Finland	7
2.2 Svenskan i Sverige	8
2.3 Svenskan i Finland	9
2.4 Svenskan i Finland jämfört med svenskan i Sverige	9
2.4.1 Uttal	10
2.4.2 Stavning	11
2.4.3 Finlandismer	11
2.4.4 Hur uppfattas finlandssvenska i Sverige	12
2.5 Kulturella skillnader mellan Finland och Sverige	13
2.6 Flyttvågen mellan Finland och Sverige	14
2.7 Finland trender i Sverige	16
3 Material och metod	18
3.1 Material	18
3.2 Metod	20
4 Analys	21
4.1 Informanter	21
4.2 Språkanvändning i Sverige	23
4.3 Integration i det svenska samhället	26
4.4 Kulturella skillnader	28
4.5 Språkfärdigheter som finska skolsystemet ger	31
4.6 Skillnader och svårigheter mellan finlandssvenska och sverigesvenska	35
5 Sammanfattning	39

Litteratur	42
Bilagor	45
Bilaga 1. Enkät	45
Lyhennelmä	50

1 Inledning

Sverige och Finland har en lång gemensam historia på många sätt, som vi finländare har lärt oss i skolan. På 1970-talet flyttade många finländare till Sverige för att jobba och uppnå bättre levnadsnivå. Också i dag flyttar många finländare till Sverige för att studera, jobba eller av någon annan anledning, till exempel kärlek. Den senaste tiden har det märkts i rubrikerna att Finland är alltmer populärt i Sverige och att attityderna till Finland har förändrat åt ett mer positivt håll. Sverige och Finland har även ett gemensamt språk, svenska. Svenska språket har uppskattningsvis 10 miljoner talare (Institutet för språk och folkminnen 2024). Ett språk som låter annorlunda och har lite olika ord beroende på vilket land man befinner sig i, Sverige eller Finland, så kan man beskriva svenska språket. Svenskan är alltså ett så kallat pluricentriskt språk. Pluricentriska språk är språk som har modersmålstalare och normcentrum i fler länder än ett, i svenskans fall både i Sverige och i Finland (Tandefelt 2015:155). I Sverige pratar man sverigesvenska, i Finland finlandssvenska. Svenska är huvudspråk i Sverige och ett av två lagstadgade nationalspråk i Finland (Tandefelt 2015:153). Cirka 5,2 % talar svenska som modersmål i Finland och också alla finskspråkiga lär sig svenska i skolan som obligatoriskt ämne (Statsrådet 2024).

Sverige och Finland är väldigt likadana men ändå olika länder med egna kulturer, vanor och traditioner. I denna avhandling ska jag undersöka dessa skillnader mellan de två varianterna av svenska språket, skillnader mellan våra länder samt hur finländare upplever integrationen i det svenska samhället och hur deras användning av språk ser ut när de bor i Sverige. Jag undersöker om finlandssvenskan räcker för lyckad interaktion i Sverige där båda parterna förstår varandra eller om det uppstår svårigheter på grund av skillnader i språkvarianterna.

1.1 Syfte

Syftet med föreliggande studie är att undersöka finländare som har flyttat till Sverige. Undersökningen är gjord med en enkät och genom analys av svaren kartlägger jag om svenskan som man lär sig i Finland, s.k. finlandssvenska, räcker även i Sverige eller om man upplever att användningen av finlandssvenska är svårt i Sverige. Jag analyserar om informanterna upplever kulturella skillnader mellan de två länderna och hurdana de möjliga skillnaderna är. Jag är också intresserad av att få veta om informanterna vågar använda svenska i Sverige eller om de upplever att det är svårt att använda finlandssvenska i Sverige.

Mina forskningsfrågor är följande:

1. Hur mycket vågar informanterna använda svenska i Sverige, upplever de att användningen av svenska i Sverige är svårt?
2. Räcker svenskan som man har lärt sig i Finland även i Sverige eller möter man svårigheter med sina språkkunskaper?
3. Hur har informanterna upplevt sin språkliga och kulturella integration i det svenska samhället och hurdana kulturella skillnader upplever informanterna att det finns mellan Finland och Sverige?

1.2 Material och metod

Min studie är en enkätundersökning. Materialet består av 37 skriftliga svar på frågor i en enkät som jag har bett finländare som har flyttat till Sverige svara på. Enkäten består av sju öppna frågor och nio slutna frågor. Informanterna har besvarat enkäten anonymt. Enkäten är gjord med Webropol. Metoden för analysen av materialet är både kvantitativ och kvalitativ. Jag analyserar de slutna frågorna kvantitativt genom att jämföra antalet olika svar. De öppna frågorna analyserar jag kvalitativt genom att göra en innehållsanalys. Efter analysen diskuterar jag svaren med hjälp av teorin.

Närmare information om material och metod ges i kapitel 4.

1.3 Avhandlingens disposition

I kapitel 2 diskuterar jag teoretiska utgångspunkter och centrala begrepp, kulturella och språkliga skillnader mellan Finland och Sverige samt svenskan i Finland och i Sverige. I kapitel 3 presenterar jag materialet och metoden mer detaljerat. Därefter, i kapitel, 4 presenterar jag min analys. I det sista kapitlet, kapitel 5, sammanfattar jag resultaten, diskuterar resultatens relation till tidigare forskning och avslutar med en diskussion där jag ger förslag till vidare forskning. Enkäten finns i slutet av avhandlingen som bilaga.

2 Teoretiska utgångspunkter

I detta kapitel presenterar jag undersökningens teoretiska bakgrund. I avsnitt 2.1 diskuterar jag det tvåspråkiga Finland och i avsnitt 2.2 presenterar jag svenskan i Sverige. I avsnitt 2.3 presenterar jag hur svenskan i Finland låter och ser ut jämfört med svenskan i Sverige, vilka avvikande drag det finns i svenskan mellan Finland respektive Sverige. Avsnitt 2.4 handlar om kulturella skillnader mellan Finland och Sverige. I avsnitt 2.5 redogör jag för hur flyttvägen mellan Finland och Sverige tidigare har sett ut jämfört med idag. Avsnitt 2.6 handlar om hur bilden av Finland har förändrats i Sverige.

2.1 Tvåspråkighet i Finland

När Finland blev självständigt 1917 blev finska och svenska landets officiella språk (Norrby m.fl. 2021). Svenska är ett av Finlands två lagstadgade nationalspråk (Tandefelt 2015:153). Finland är ett tvåspråkigt land och därför behöver den offentliga information som invånarna behöver och har rätt till finnas på båda nationalspråken (Tandefelt 2017:12). Enligt språklagen har varje finländare rätt att använda svenska hos myndigheterna, även hos enspråkiga myndigheter om man behöver bli hörd eller använda sitt eget språk i ärenden som väcks av en myndighet (Språklag 423/2003, 10§). Eftersom Finland är officiellt tvåspråkigt läser alla finskspråkiga svenska i skolan och vice versa. (Norrby m.fl. 2021) Debatten om obligatorisk svenskundervisning har pågått länge. En del tycker att svenska är ett skolämne bland andra, vissa tycker att det är bra att lära sig språk och en del kallar svenskundervisningen för tvångssvenska och argumenterar för att svenskundervisningen borde vara frivillig.

Svenskan syns i varje finländares liv varje dag. Varje produkt man köper i matbutiken har texter både på finska och svenska. Tvåspråkiga kommuner måste ha alla trafikmärken, skyltar i kollektivtrafik och andra skyltar som riktar sig till allmänheten också på svenska (Språklag 423/2003, 33§). En kommun är tvåspråkig när minst 8 % av invånarna eller sammanlagt minst 3000 invånare talar minoritetsspråket som modersmål. Var tredje finländare bor i en tvåspråkig kommun. (Kommunförbundet 2024) Svenska språket hör sålunda till finländarnas vardag oavsett deras modersmål.

Cirka 5,2 % av Finlands befolkning har svenska som modersmål (Statsrådet 2024). En finländare som har svenska som modersmål kallas för finlandssvensk. Man kan ha bara ett

språk som modersmål i befolkningsdatasystemet så det kan i verkligheten vara fler finländare som har svenska som modersmål och minst som andraspråk (Justitieministeriet 2024). Tvåspråkiga kan inte ha båda sina modersmål i registret.

2.2 Svenskan i Sverige

Denna undersökning fokuserar främst på svenskan i Finland, men på grund av att jag undersöker människor som har flyttat till Sverige ska jag också kort presentera svenskan som talas och skrivs i Sverige.

Svenska är Sveriges huvudspråk. Svenska är samhällets gemensamma språk som alla som är bosatta i Sverige ska ha tillgång till och som ska kunna användas inom alla samhällsområden (Språklag 2009:600, §10). Det är viktigt för Sverige att svenska språket håller sin ställning fast man använder engelska mer och mer (Regeringskansliet 2002). Svenskans ställning är stark på grund av att infrastrukturen kring språket är god, det vill säga det finns bland annat grammatiska beskrivningar, skrivregler, ordlistor och utbildning på alla nivåer på svenska (Institutet för språk och folkminnen, 2024). Nationella minoritetsspråk i Sverige sedan 1999 är finska, samiska, meänkieli (tornedalsfinska), romani chib och jiddisch (Einarsson 2009:33). Till skillnad från Finland samlar Sverige inte in språkstatistik så man vet inte hur många har svenska som modersmål i Sverige (Norrby et al. 2021). Enligt Parkvall (2015:14) är det ändå rimligt att anta att de flesta som bor i Sverige är modersmålstalare av svenska.

Svenskan i Sverige kallas för sverigesvenska eller rikssvenska. Namnet rikssvenska syftar på standardsvenska. De regionala formerna skiljer sig åt när det gäller uttal, talets melodi och rytm. När det gäller språkets skrivna form syns det nästan inte någon geografisk skillnad mellan språkanvändare för rikssvenska. (Institutet för språk och folkminnen) Det finns olika dialekter inom sverigesvenska liksom inom finlandssvenska. Dialekten är ett talat språk och man kan höra om en person kommer från Malmö eller Stockholm på grund av språkliga drag som är typiska för dialekten (Andersson 2019:12).

I Sverige använder man inte s.k. finlandismer (för mer om finlandismer, se 2.3.2) Talspråkliga ord skiljer sig också i viss mån från finlandssvenskans talspråk.

Med denna undersökning är jag intresserad av att få veta om finländare har svårigheter att förstå svenskan i Sverige, antingen muntligt eller skriftligt. Svenskar använder delvis andra

ord än finländare, det finns olika dialekter och talspråk samt annorlunda uttal som orsakar möjliga svårigheter vid kommunikation med svenskarna. Jag har därför ställt en direkt fråga om möjliga skillnader eller svårigheter som informanterna kan ha stött på.

2.3 Svenskan i Finland

Finlandssvenskan är och bör förbli en varietet av svenska, inte ett eget språk (Reuter 2014:12). Samma språk talas i båda länderna, men vissa skiljaktigheter visar om varieteteten som används hör hemma i Finland eller i Sverige. (Tandefelt 2015:12). I Finland använder man s.k. finlandismer, ord som finns bara i finlandssvenska och som språkanvändare i Sverige inte förstår. Man kan höra om talaren är från Finland eller Sverige på grund av att uttalet skiljer sig så mycket mellan de två länderna. Ofta kan man också veta om skribenten är från Finland eller Sverige eftersom skriftlig finlandssvenska kan se annorlunda ut än skriftlig sverigesvenska (Hanell 2011:32). Även om uttalet skiljer sig mellan de två varieteterna av samma språk förstår talarna varandra även när det finns en som talar finlandssvenska och en som talar sverigesvenska i samma diskussion. Det är ändå möjligt att svårigheter förekommer till exempel när man talar en dialekt som är inte bekant för samtalspartnern eller använder ord som bara finns i finlandssvenskan eller bara i sverigesvenskan.

I avsnitt 2.4.1 och 2.4.2 ger jag en översikt över skillnader mellan svenskan i Finland (s.k. finlandssvenska) och svenskan i Sverige (s.k. sverigesvenska) gällande uttal och stavning. I avsnitt 2.4.3 presenterar jag finlandismer – vad ordet finlandism betyder, vem som använder finlandismer samt var och varför de används. Avsnitt 2.4.4 handlar om svenskarnas uppfattning om finlandssvenska.

2.4 Svenskan i Finland jämfört med svenskan i Sverige

Finlandssvenska och sverigesvenska skiljer sig i uttal och ordförråd. Man kan säga att det är samma språk med två olika varianter som talas i två olika länder. Målet för språkvården är att svenskan i Finland inte ska fjärma sig från svenskan i Sverige utan utvecklas i takt med den (Reuter 2014:12). Vissa nationella och regionala skillnader finns beroende på skillnader mellan de finska och svenska samhällena (ibid.). Olikheter finns i ordförråd, ordens betydelse, uttal samt talspråk. Den första finlandssvenska språkriktighetsboken, skriven av Hugo Bergroth, kom ut 1917. Det visar hur finlandssvenska har avvikande drag från sverigesvenska.

2.4.1 Uttal

Uttalet är det tydligaste tecknet som avslöjar om personen pratar finlandssvenska eller sverigesvenska på grund av att intonationen skiljer sig mellan de två språkvarieteterna. Sverigesvenskan har akut accent (också kallad accent 1, en tontopp) och grav accent (också kallad accent 2, två tontoppar) medan finlandssvenskan inte har grav accent (med ett undantag i västnyländska dialekter som har grav accent) (Reuter 2014:51). Det finns också andra systematiska olikheter mellan finlandssvenska och sverigesvenska: annorlunda a-, u- och sje-ljud (ibid.).

Sverigesvenska har en kvalitetsskillnad mellan långt och kort u-ljud i till exempel *ful* och *full*. Det långa u-ljudet uttalas som en rundad vokal mellan /y/ och /ö/ medan det korta u-ljudet är en mellanvokal som fonetiskt ligger mellan det finlandssvenska /u/ och ett halvöppet ö-ljud. Finlandssvenskans u-ljud har i standardspråket samma kvalitet som kort och långt, det vill säga en sluten rundad mellanvokal som ligger mellan /y/ och /o/. En motsvarande skillnad finns också vid a-ljudet. Sverigesvenskans långa a-ljud närmar sig ett öppet å-ljud medan det korta a-ljudet är en öppen mellanvokal som liknar finskans a-ljud. Finlandssvenskans både korta och långa a-ljud motsvarar i stort sett finskans a-ljud. (Reuter 2014:41)

Skillnaden i uttalet av sje-ljudet är väldigt tydlig mellan sverigesvenska och finlandssvenska. Sje-ljudet i finlandssvenskan (som i till exempel *stjärna* och *sjū*) är närmast som engelskans motsvarande ljud. Finlandssvenska sje-ljud är sålunda en tonlös frikativa som bildas något längre bak i munnen och med bredare förträngning än /s/. Sverigesvenskans sje-ljud bildas med tungryggen mot den mjuka gommen och med läpprundning. (Reuter 2014:46)

På grund av sje-ljudets uttal i finlandssvenska händer det att sverigesvenskar förväxlar det med sverigesvenskans tje-ljud. Tje-ljudet finns till exempel i *tjugo* och *tjäna*. Finlandssvenskans tje-ljud är i princip samma ljud som i engelskans *church*. Sverigesvenskans tje-ljud uttalas däremot med tungbladet mot den bakre delen av tandvallen och ljudet påminner lite om tyskans ich-ljud med ett uttal som sker längre fram i munnen. (Reuter 2014:46)

Givetvis finns det flera andra skillnader i uttalet mellan finlandssvenska och sverigesvenska men de tydligaste skillnaderna har jag listat ovan.

2.4.2 Stavning

Stavningen avviker sällan mellan finlandssvenska och sverigesvenska. Orden stavas nästan undantagslöst som i Svenska Akademiens ordlista. (Reuter 2014:59) Ett av de få typiskt finlandssvenska särdragen i stavningen är att sammanskriva ordföljder som till exempel *iställetför* (i stället för), *tillochmed* (till och med) eller *engång* (en gång) (ibid.).

Felaktig sammanskrivning och särkrivning sker i både finlandssvenskan och sverigesvenskan. Till exempel avser texten *Rökfritt* på en skylt inte samma som *Rök fritt*. (Reuter 2014:59)

När det gäller skrivregler förekommer det vissa skillnader mellan finlandssvenska och sverigesvenska på grund av finskans påverkan på finlandssvenska. Finska har exempelvis precisa skrivregler när det gäller bland annat kommatering. Enligt Reuter (2014:68) är kommateringen i svenskan mer sparsam och brukar karaktäriseras som tydlighetskommatering.

Det finns därtill ord som bara används i finlandssvenska och svenskar inte nödvändigtvis förstår samt ord som ser likadana ut men har olika betydelser beroende vilket land man befinner sig i. Mer om sådana ord, så kallade finlandismer, berättar jag i 2.4.3 nedan.

2.4.3 Finlandismer

Finlandssvenska kan skapa missförstånd i Sverige på grund av det som kallas finlandismer och några ord eller böjningsformer kan vara påfallande i svenskarnas ögon. Det finns olika slag av finlandismer. Vissa finlandismer behövs för att beteckna sådana finländska företeelser som saknar motsvarighet i sverigesvenska. Ett exempel på ord som saknar motsvarighet i sverigesvenska är *yrkesinstitut* (Reuter 2014:21). Utan finlandismer är det svårt att tala om företeelser som är rent finländska och inte finns i Sverige. Finlandismerna fyller en lucka i ordförrådet och begreppssystemet (Reuter 2014:21–22).

Alla finlandismer betecknar inte företeelser som existerar bara i Finland utan det finns också finlandismer som är direkta översättningar från finska till svenska. Ett exempel på ord som är direkt översatta är *batteri* (i betydelsen 'värmeelement') (Reuter 2014:20). Direkta översättningar från finska till svenska kan skapa missförstånd bland sverigesvenskar så det

lönar sig att undvika att använda sådana ord eller vara förberedd att förklara dem för sverigesvenskar.

Sedan finns det ord som har olika betydelse i Finland och Sverige. Ett exempel på det är *semla*, som i Finland betyder 'bröd' (för sverigesvenskans *fralla*) och i Sverige 'fastlagsbulle'. Man kan bli väldigt besviken om man beställer en semla i Sverige och väntar sig något som inte innehåller grädde och sylt. Fast det behövs vissa ord och uttryck för att fylla luckor i ordförrådet, måste man se till att svenskan i Finland inte utvecklar sig till ett språk som svenskarna inte längre förstår och som finskspråkiga finländare inte ser någon anledning att lära sig (Reuter 2014:23).

Många av finlandismerna är så kallade *arkaismer*, det vill säga ålderdomliga drag. Orden har tidigare varit allmänt svenska, till exempel ordet *abiturient*, men sverigesvenskan har förändrats så att orden nu är i bruk i bara finlandssvenska (Reuter, 2014:16). Enligt Reuter (2014:18) hör avvikande böjningsformer som *en nummer* med pluralformen *numror* (för sverigesvenskans *ett nummer*, *flera nummer*) och *flere* (för sverigesvenskans *flera*) till arkaismer.

2.4.4 Hur uppfattas finlandssvenska i Sverige

Uttalet i finlandssvenska låter annorlunda än i sverigesvenska, så finlandssvenska sticker ut i Sverige. Den som talar finlandssvenska låter helt enkelt annorlunda än alla andra omkring. Sverigesvenskar har oftast ganska ofullständig kunskap om svenskan i Finland (Norrby m.fl. 2021). Enligt Tandefelt (2015:155) kan svenskar ha kunskap om att svenska talas i Finland som ett modersmål, men inte alla har det, det vill säga alla svenskar känner inte till finlandssvenskarnas existens.

Tandefelt (2015) har utfört tre undersökningar som fokuserar på språkbrukares syn på finlandssvenskan i betydelsen den standardvarietet med vissa regionala skiftningar som används som modersmål i Finland. Undersökningarna ger en bild av hur språkbrukare upplever att finlandssvenskan placerar sig inom det svenska språkområdet. Materialet samlades in 2002 och 2011. En del av informanterna består av sverigesvenskar i Sverige och totalt deltog 984 informanter i undersökningen. Nästan alla av de sverigesvenska informanterna anser att finlandssvenskan ingår i det svenska språket. Bara sex procent anser att finlandssvenskan är ett eget språk. Ungefär hälften uppfattar finlandssvenskan som en

svensk dialekt och en tredjedel som en regional variant av sverigesvenska. Några uppfattar finlandssvenska som ålderdomlig svenska, speciellt de äldre informanterna anser att finlandssvenskan är ålderdomlig i jämförelse med sverigesvenskan. (Tandefelt 2015:162) Tandefelts undersökningar visar sålunda att svenskar har olika uppfattningar om finlandssvenskan och att finlandssvenskan skiljer sig från sverigesvenskan.

I min studie är jag intresserad av att se om informanterna nämner något om hur deras finlandssvenska har uppfattats i Sverige eller om de har upplevt att deras uttal sticker ut, det vill säga om svenskar märker deras uttal och / eller att de är från Finland. Av egen erfarenhet vet jag att många svenskar anser att finlandssvenska låter vackert men att finlandssvenskan sticker ut i Sverige.

2.5 Kulturella skillnader mellan Finland och Sverige

Finland och Sverige känns som väldigt likadana länder men samhället och kulturen skiljer sig ändå i viss mån från varandra. Man kan säga att finländare är som svenskar men med några års fördröjning – så här beskriver en svensk det i Laine-Sveibys rapport (1989:65).

Svenskspråkiga som flyttar till Sverige flyttar efter ”samma” kulturområde så kulturgränser och nationsgränser sammanfaller inte alltid (Kepsu 2016:5). I detta avsnitt diskuterar jag närmare hurdana skillnader i värderingar, åsikter och synpunkter det finns mellan våra länder.

Det har utförts flera studier om kulturella skillnader mellan Finland och Sverige. Finns det i verkligheten några kulturella skillnader mellan länderna? Med begreppet kultur menas inte så kallad hög- eller finkultur (konst, teater, musik, litteratur) i den här kontexten utan folkliga normer och värderingar (Pettersson & Nurmela 2007:5). Dessa värderingar, normer och tankar som invånare i de två länderna har är det som jag är intresserad att undersöka.

Pettersson och Nurmela (2007) har utfört en jämförande studie av finländsk och svensk kultur. I studien använder Pettersson och Nurmela material från en stor internationell kulturstudie kallad World Values Survey för att jämföra den finländska och svenska kulturen. Enligt Petterssons och Nurmelas studie lägger finländare större vikt vid så kallade traditionella värderingar, bland annat anser man att det är viktigt att lära barnen lyda, är mer stolt över sin nationella identitet än svenskar och önskar större respekt för auktoriteter. Svenskar har däremot större tillit och förtroende för varandra och de har lättare att acceptera olika typer av sociala minoriteter.

Varje kultur har sina egna oskrivna regler. Det finns små nyanser i de kulturella koderna, som ibland kan vara orsaken till små kulturkrockar inom det svenska språkområdet (Norrby et al. 2021). Norrby et al. (2021) har forskat i formalitet och informalitet samt distans och närhet i finlandssvenska och sverigesvenska samtal. Resultaten visar att det förekommer formellare uttryckssätt i finlandssvenska samtal medan det i sverigesvenska samtal förekommer informellare uttryckssätt. I sverigesvenska samtal förekommer också starkare positiva värderingar än i finlandssvenska samtal. Finländare använder uttryck som säkerställer en viss social distans och respekt för andras integritet medan svenskar väljer uttryck som är informellare och minskar den sociala distansen. (Norrby et al. 2021)

I denna undersökning är jag intresserad att ta reda på hur finländare som har flyttat till Sverige har upplevt formalitet och informalitet samt distans och närhet. Jag har inte ställt en direkt fråga i enkäten om formalitet och informalitet eller om distans och närhet men jag är intresserad av att undersöka om informanterna har nämnt något om detta i de öppna frågorna.

2.6 Flyttvågen mellan Finland och Sverige

Det är allmänt känt att många finländare har flyttat till Sverige. På 1960- och 1970-talen flyttade hundratusentals finländare till Sverige efter jobb och högre levnadsnivå (Kepsu 2016:4). Åren 1969 och 1970 utgjorde toppår då flyttvågen orsakade en minskning i hela Finlands befolkningens mängd (Kangassalo 2003:51). Sedermera har flyttströmmen minskat men inte tagit slut. Under perioden 2000–2015 flyttade drygt 17 000 svenskspråkiga till Sverige (ibid.). Under samma period flyttade bara 52 procent tillbaka till Finland (ibid.) Dessa svenskspråkiga har lämnat ett minoritetskap bakom sig och blivit en del av majoriteten när de har flyttat till Sverige, om man utgår endast från språket. (Henriksson, 2024:24).

Personer som är födda i Finland eller som har minst en förälder som är född i Finland samt bor i Sverige och har bott där t.o.m. nästan hela eller hela sitt liv, kallas för *sverigefinnar*. Det har utförts mycket forskning (bland annat av Leena Huss) om sverigefinnar och det pågår forskning också för tillfället. Att vara sverigefinne betyder inte att man har kunskaper i finska, i alla fall inte flytande finskakunskaper. Trycket för att assimileras i det svenska samhället har alltid varit starkt och på grund av det avstod en del sverigefinnar tidigare från att använda finska. (Kangassalo, 2003:59). Man förnekade sin finska identitet på grund av att det fanns en

ganska negativ uppfattning om finländare i Sverige på 1960–1980-talen. (ibid.) Jag återkommer till svenskarnas uppfattning om finländare i 2.7.

På grund av att finska är ett nationellt minoritetsspråk i Sverige finns det särskilda förvaltningsområden för finska i Sverige. Inom förvaltningsområdena har medborgare rätt att använda finska i muntlig och skriftlig kontakt med förvaltningsmyndigheter och domstolar. (Institutet för språk och folkminnen 2023) Listan över kommuner inom förvaltningsområden är relativt lång vilket visar finska språkets ställning och existens i Sverige. Göteborgs stad påpekar på stadens webbsida att staden ingår i ett finskt förvaltningsområde och att den finsktalande minoriteten i kommunen har särskilda rättigheter rörande sitt eget språk och kultur. Detta gäller bland annat förskola, äldreomsorg, kontakt med kommunen och rätten till sin egen kultur. (Göteborgs stad 2025) Det ska vara möjligt att flytta till en stad eller en kommun inom ett förvaltningsområde för finska och kunna kommunicera på finska med myndigheterna samt bland annat ha sitt barn på en förskola där det talas finska.

Sverige ligger nära Finland fysiskt och mentalt, så tröskeln att flytta dit är inte så stor. Många finländare har bra kunskaper i svenska och en del har språket som sitt modersmål vilket gör flyttningen ännu lättare. Finländare har också en privilegierad nordisk rättslig status, vilket gör det smidigt att flytta till Sverige (Henriksson 2024:30). I de nordiska länderna gäller passfrihet, det vill säga nordiska medborgare kan resa inom de nordiska länderna utan någon resehandling (Gränsbevakningsväsendet 2025). Nordiska medborgare kan fritt resa till Sverige för att vistas och arbeta där och man får vistas i Sverige i upp till ett år innan man behöver folkbokföra sig, vilket gör det lätt för finländare att testa bo i Sverige (Info Norden 2025).

I dag finns det olika anledningar till att flytta till Sverige och i denna undersökning har jag frågat informanterna om deras anledning till flytten. Det är intressant att få veta om det är jobb, studier, kärlek eller någon annan anledning som lockar finländare till Sverige idag. Flyttvägen är så stor även idag att Finlandsinstitutet i Stockholm hösten 2021 påbörjade ett projekt som har som mål att vända på flyttvägen och med olika metoder underlätta en flytt tillbaka till Finland. Projektet kallas Tur-Retur. Flyttvägen från Finland till Sverige leder till brist på kompetent, svenskspråkig arbetskraft i Finland. Projektet strävar efter att öka antalet rikssvenska studerande vid finlandssvenska högskolor. (Finlandsinstitutet) I Finland har högskolor urvalsprov som inte finns i Sverige men å andra sidan har Finland sådana typer av

högskolor som Sverige inte har, till exempel Aalto-universitetet. Antagningskvoterna som kom 2016 fick samtidigt många att söka studieplats i Sverige (Yle 2016).

Om Sverige kan erbjuda studieplatser och jobb också i framtiden kommer flyttströmmen troligtvis fortsätta.

2.7 Finland trendar i Sverige

Mycket har förändrats under den senaste tiden. Bilden av finländare som finnjävlar som slås och super har ändrats. Numera tycker svenskar att Finland är intressant och de är nyfikna på finländare och deras kultur. I den ovan diskuterade rapporten från 1989 såg svenskarna finländarna som seriösa, stela och tysta gränsande till det tråkiga (Laine-Sveiby 1989:72). Boken *Finnjävlar* är en samling texter om sverigefinnarnas smärtsamma historia. I boken hör man olika röster som berättar om diskriminering och motstånd i Sverige. Svenskarna är inte de enda som har stereotyper, finländarna har också stereotyper om svenskarna. Det är liksom ingen sisu i svenska män, säger en informant (Borg 2016:130). I Laine-Sveibys rapport ser finländare svenskarna som mjuka och artiga men också egenkära och malliga.

Finlands Natomedlemskap, Sanna Marin och Käärijä har gjort Finland mer populärt runtom i världen. Miriam Bryant, som är sverigefinne och en av Sveriges kändaste artister, berättar för Yle att hon skämdes för sina finska rötter som barn, men att Finland numera har blivit så ”coolt” i Sverige att hon släpper musik på finska (Yle 2024). Artistduon Hooja har också blivit väldigt populär i både Sverige och Finland med sina låtar som är mestadels på svenska men innehåller ord och fraser både på finska och meänkieli.

Artistgruppen KAJ, som ska resepresentera Sverige i Eurovision Song Contest 2025, har blivit ett fenomen i både Sverige och Finland och låten Bara Bada Bastu är en hit också på global nivå (Yle 2025). KAJ sjunger på Vörådialekt. Vörå är en kommun i Österbotten med lite över 6000 invånare och dialekten som man talar i Vörå är relativt speciell med likheter med bland annat norska. Den avviker från standardsvenska, till exempel motsvaras standarssvenskans ord *jakthund* av *sjytt-honnd* på Vörådialekten (Yle 2025). Eventuellt kommer Finland att bli ännu mer trendigt i Sverige nu när humorgruppen KAJ är populär; i alla fall har Vörå fått en uppmärksamhet som kommunen troligen aldrig hade kunnat vänta sig att få.

I min undersökning är jag intresserad att få veta, vid sidan av mina forskningsfrågor, om informanterna har upplevt att svenskar tycker att Finland är intressant eller om de fortfarande på något sätt ser ner på finnar. Jag har inte ställt en direkt fråga om detta men det är möjligt att någon informant eller några informanter har nämnt något om det i svaren på de öppna frågorna.

3 Material och metod

Materialet i denna undersökning består av 37 enkätsvar. Enkäten är gjord med Webropol. Enkätsvaren har analyserats med induktiv innehållsanalys. Jag presenterar materialet närmare i 3.1 och metoden i 3.2.

3.1 Material

Jag har samlat in materialet för min undersökning med hjälp av en enkät i Webropol under hösten 2024. Jag skickade enkäten till Göteborgs Finska Ungas (en del av Sverigefinska Ungdomsförbundet) e-postlista samt personer som jag visste hade flyttat från Finland till Sverige. Enkäten finns som bilaga i slutet av denna undersökning och den består av totalt 18 frågor. En fråga gäller samtycke till att delta i undersökningen, så jag analyserar svaren på 17 frågor. Alla informanterna har gett sitt samtycke till att jag får använda deras svar i den här undersökningen. Enkäten består av nio slutna frågor och sju öppna frågor samt en öppen fråga där det är möjligt för svararen att kommentera eller skriva fritt. Enkäten är på finska, det vill säga alla informanter har svarat på enkäten på finska. Jag har översatt texterna i alla diagrammen och exemplen från finska till svenska i kapitel 4.

Totalt 37 personer har svarat på enkäten. Jag frågar först om informanternas bakgrundsinformation, det vill säga hur länge de har bott i Sverige, vilket deras modersmål är och vilken deras anledning att flytta till Sverige är. Därefter frågar jag om deras språkval när de kommunicerar med andra i Sverige: kommunicerar informanterna mest på svenska, engelska eller finska? Om informanten svarar att hen kommunicerar mest på något annat språk än svenska har jag bett hen att motivera varför. Informanten har också möjlighet att precisera sina val vid en öppen fråga. Jag ställer en öppen och en sluten fråga om informanternas integration i det svenska samhället. Tre frågor handlar om huruvida informanterna har märkt skillnader i kulturen mellan Finland och Sverige och vilka de eventuella skillnaderna är. Skillnaderna kan förekomma i arbetsliv, studier, vardag eller hur människor pratar eller beter sig. En av dessa tre frågor handlar om hur informanten har upplevt att svenskar tar emot hen, till exempel om det har varit lätt för informanten att få nya vänner och bekanta. De sista frågorna kartlägger språkliga aspekter. Varje finländare som har finska som modersmål lär sig svenska i skolan och jag är intresserad av att få veta om

språkundervisningen i Finland, det vill säga svenskan som man lär sig i skolan i Finland, upplevs ge tillräckliga språkkunskaper för att kommunicera i Sverige. Informanten måste motivera sitt svar i en öppen fråga oavsett om hen upplever att svenskan man lär sig i Finland räcker eller inte räcker i Sverige. Jag frågar också om det finns några specifika delområden i språket där informanterna har stött på skillnader eller möjliga svårigheter som beror på svenskan som används i Finland (s.k. finlandssvenska) och svenskan som används i Sverige (s.k. sverigesvenska). Informanten svarar på detta i en sluten fråga och får berätta mer eller ge exempel på skillnader och möjliga svårigheter. Till sist kan informanten kommentera eller skriva fritt det hen vill tillägga.

En enkätundersökning är lätt att utföra på grund av att det är möjligt för informanten att svara på enkäten när som helst och var som helst. Emellertid är enkätundersökningar inte helt problemfria. Det är möjligt att informanterna tolkar frågorna på olika sätt eller att jag tolkar deras svar på ett annat sätt än vad de kanske har menat på grund av att varje individ baserar sina tolkningar på sina egna erfarenheter och åsikter. På grund av det bör man undvika krångliga frågor och uttryck som kan förefalla diffusa för informanten (Trost & Hultåker 2016:91). Man har inte heller möjligheten att diskutera frågorna tillsammans med informanten såsom man har när man utför till exempel en intervjuundersökning. Det är också möjligt att vem som helst kan svara på enkäten om den får en omfattande spridning. Forskaren måste vara noggrann när hen planerar enkäten på grund av att det inte är möjligt att redigera enkäten efter att informanterna har börjat svara på den.

Jag har inte frågat om informanternas ålder i min undersökning. Enligt Trost & Hultåker (2016:91) kan frågan om ålder vara känslig för informanter. Jag har varit noggrann även i övrigt med att inte ställa några känsliga frågor, använda värdeladdade eller krångliga ord och har gjort enkäten så enkel som möjligt. Jag har också planerat min enkät så att frågorna inte blir ledande, speciellt när jag frågar informanterna om kulturella skillnader mellan Finland och Sverige. Om frågorna är för ledande, det vill säga att forskaren tydligt är ute efter ett visst svar, kan det hända att informanten inte svarar enligt sin egen åsikt utan det som forskaren vill höra (Trost & Hultåker 2016:89).

3.2 Metod

Enkäten innehåller både öppna och slutna frågor. Som metod för att analysera informanternas svar använder jag innehållsanalys samt analyserar svaren både kvalitativt och kvantitativt.

Enligt Elo m.fl. (2022) kan man dela in innehållsanalys i induktiv (som baserar sig på materialet) och deduktiv (som baserar sig på teorin). Både induktiv och deduktiv innehållsanalys innehåller tre olika stadier: att förbereda, analysera och rapportera (Elo m.fl. 2022).

I denna avhandling utförs induktiv innehållsanalys.

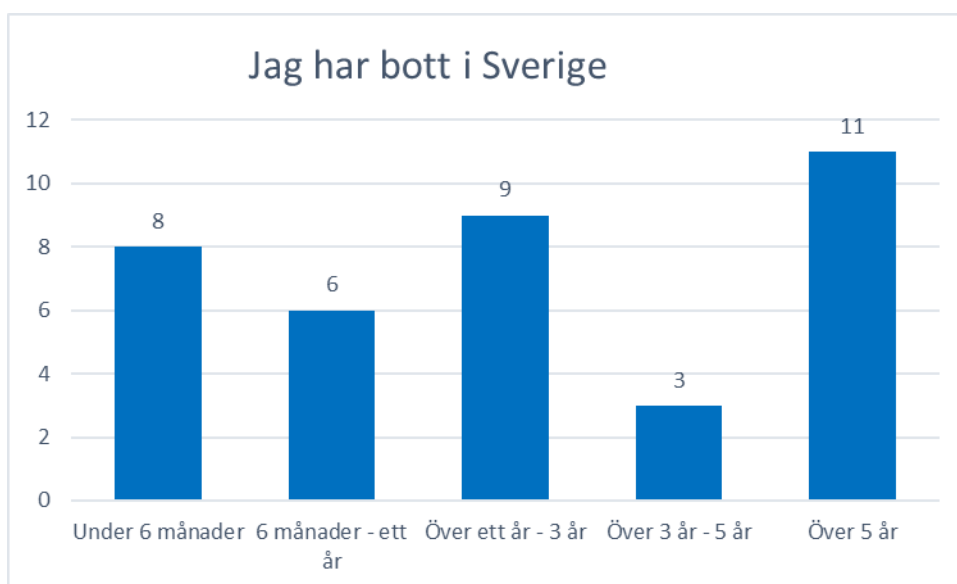
4 Analys

I det här kapitlet presenterar jag de mest betydande resultaten som har kommit fram i min undersökning. I avsnitt 4.1 presenterar jag informanternas bakgrundsinformation. Avsnitt 4.2 handlar om informanternas språkanvändning i Sverige. I avsnitt 4.3 diskuteras integration i det svenska samhället. Avsnitt 4.4 handlar om kulturella skillnader mellan Finland och Sverige och avsnitt 4.5 om huruvida de språkfärdigheter som det finska skolsystemet ger räcker till lyckad kommunikation i Sverige. I avsnitt 4.6 diskuteras jag informanternas svar på frågan om de har märkt skillnader eller eventuella svårigheter på grund av förhållandet mellan finlandssvenska och sverigesvenska.

Jag har översatt alla exemplen (1–20) i kapitlet från finska till svenska. Jag lyfter fram exempel som är intressanta och ger stöd åt mina forskningsfrågor.

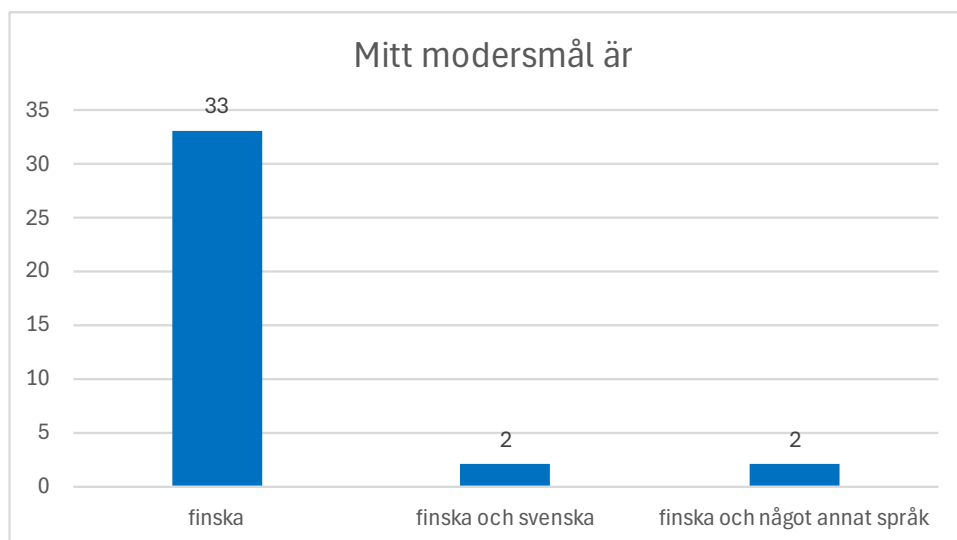
4.1 Informanter

Totalt 37 informanter har svarat på enkäten och gemensamt för dem alla är att de har flyttat från Finland till Sverige. Hur länge de har bott i Sverige varierar. I det här avsnittet ska jag presentera hur länge informanterna har bott i Sverige, vilket deras modersmål är samt vilken anledningen är till att de har flyttat till Sverige.

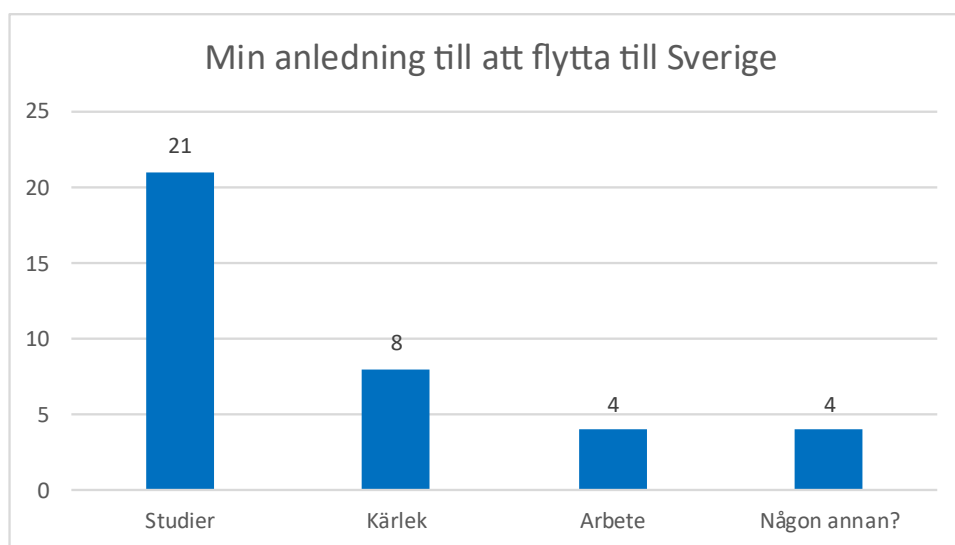
Figur 1 Antalet år informanterna har bott i Sverige

Största delen av informanterna, 11 av dem, har bott i Sverige längre än över fem år. Näst största delen, 9 informanter, har bott i Sverige mellan ett och tre år. 3 informanter har bott i Sverige tre till fem år och 6 informanter mellan sex månader och ett år. 8 informanter har bott i Sverige under ett halvt år, så det är möjligt att alla dessa informanter inte ännu har märkt skillnader till exempel mellan kulturen i Sverige och Finland.

Figur 2 Informanternas modersmål

Nästan alla informanter, 33 av dem, det vill säga 89 %, har finska som modersmål. Fyra av informanterna är tvåspråkiga, två med språkparet finska och svenska och två med språkparet finska och något annat språk (som de inte behöver specificera). Ingen av informanterna har tre språk som modersmål. På grund av att de flesta av informanterna har endast finska som modersmål är det sannolikt att de har lärt sig svenska i skolan. Frågorna som handlar om språkliga aspekter är därför intressanta att analysera.

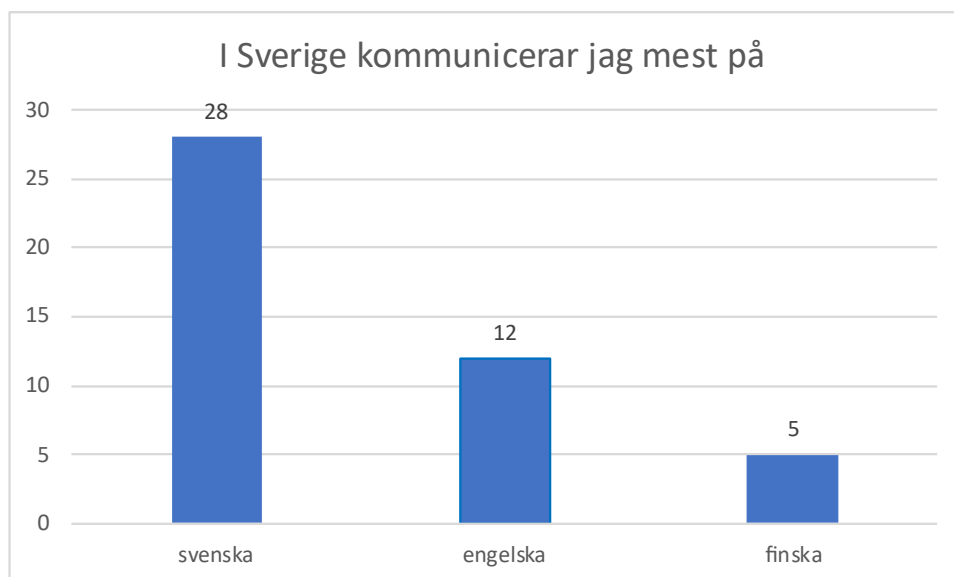

Figur 3 Informanternas anledning till att flytta till Sverige

Jag har frågat informanterna om deras anledning till flytten till Sverige. Över hälften, 57 % av informanterna, 21 av 37, har flyttat till Sverige för att studera. Detta går väl ihop med det som jag diskuterat tidigare i 2.6. Kärlek är näst största anledningen med åtta informanter. Att flytta efter kärleken är en klassisk anledning. Fyra informanter har flyttat efter jobb, en annan klassisk anledning sedan 1960- och 1970-talen. Ingen av informanterna har flyttat efter familjen. Om informanten hade någon annan anledning än de som fanns som färdiga alternativ i en sluten fråga, kunde hen skriva sin anledning i en öppen fråga. Fyra informanter hade någon annan anledning att flytta till Sverige än studier, kärlek, jobb eller familj. En informant har svarat att hen har flyttat för skojs skull, en annan har flyttat för att hens partner studerar i Sverige, det vill säga delvis också för kärleken. De två sista informanterna har flyttat för kärleken men de har också andra anledningar, såsom att informanten vill ha förändring i sitt liv och få nytta av sina svenskkunskaper. Båda dessa informanter har bott i Sverige också förut, den ena som au pair och den andra som utbytesstudent.

4.2 Språkanvändning i Sverige

En av mina forskningsfrågor gäller hur mycket informanterna vågar använda svenska i Sverige och om de upplever att användningen av svenska i Sverige är svårt. Därför har jag frågat på vilket språk informanterna kommunicerar mest när de bor i Sverige.

Figur 4 Informanternas vanligaste språkval

I den här frågan har informanten kunnat välja ett eller flera alternativ. Informanterna har fått svara vilket språk de kommunicerar mest på när de befinner sig i Sverige. 28 av dem kommunicerar mest på svenska, 12 på engelska och fem på finska. Nästan alla informanter har finska som modersmål och största delen av informanterna kommunicerar mest på svenska i Sverige. Det är möjligt att anta att deras svenskkunskaper är ganska bra eller att de i alla fall vågar använda svenska språket.

Frågan har fått 45 svar vilket betyder att några informanter har valt mer än ett alternativ. Nu när jag tänker efteråt hade det varit bättre om informanten hade kunnat välja bara ett alternativ, delvis därför att frågan gäller de mest använda språket och delvis därför att resultaten hade blivit mer exakta. Som jag nämnde i 3.1 är nackdelen med enkätundersökningar att man inte kan ändra frågorna efteråt.

Om informanten har svarat att hen kommunicerar på något annat språk än på svenska, har jag bett informanten att precisera anledningen. Det var möjligt för informanten att välja ett eller flera svarsalternativ. Det mest valda svarsalternativet med 18 informanter var att samtalspartnern inte kan svenska. Tydligt har en informant svarat på frågan även om hen först har svarat att hen kommunicerar mest på svenska. Det näst mest valda svarsalternativet är att informanten kommunicerar med andra finländare. Som jag har nämnt i 2.6 flyttar många finländare till Sverige också i dag så det är sannolikt att man träffar andra finländare eller har finska bekanta i Sverige. Detta svarsalternativ kunde jag förvänta mig många val vid.

På frågan om varför informanten kommunicerar på något annat språk än svenska i Sverige har 12 informanter svarat att deras kunskaper i svenska inte är tillräckliga och 11 informanter att de är osäkra på sina svenskkunskaper. 6 informanter har svarat att de inte vågar använda svenska eller att de känner att det är obekvämt att använda svenska. 3 informanter har svarat att svenskar byter till engelska när de märker att samtalspartnern inte är infödd talare, något jag själv har hört är möjligt att hända i Sverige. Det kan bero på det jag har nämnt i 2.4.4, att alla svenskar inte känner till finlandssvenskans existens. Det kan leda till att de byter till engelska, speciellt i hektiska situationer som till exempel när man beställer fika på ett café. 2 informanter har svarat att det finns någon annan anledning än de färdiga svarsalternativen för att kommunicera på något annat språk än svenska i Sverige. Informanterna har fått precisera sina val skriftligt i en öppen fråga.

Exempel 1

Svenskan som man lär sig i skolan ger inte bra konversationsförmåga.

Svenskan som man lär sig i skolan granskas närmare i 4.5.

Exempel 2

Det känns tryggare att prata engelska med sådan som pratar svenska som sitt modersmål, man låter inte dum då.

Exempel 3

Största anledningen är att mina kunskaper i svenska språket är inte tillräckliga. Jag försöker lära mig svenska men jag är väldigt osäker på att prata svenska.

Exempel 4

Först kommunicerade jag på engelska därför att jag inte kunde svenska tillräckligt bra och skämdes över mina kunskaper i svenska. Jag har inte upplevt likadan språkskam med andra språk. När jag lärde mig mer svenska började jag kommunicera på svenska.

Exempel 5

Jag hade en hög tröskel till att använda svenska därför att jag var rädd för de pinsamma stunder och fel som man utsätts för när man övar språket.

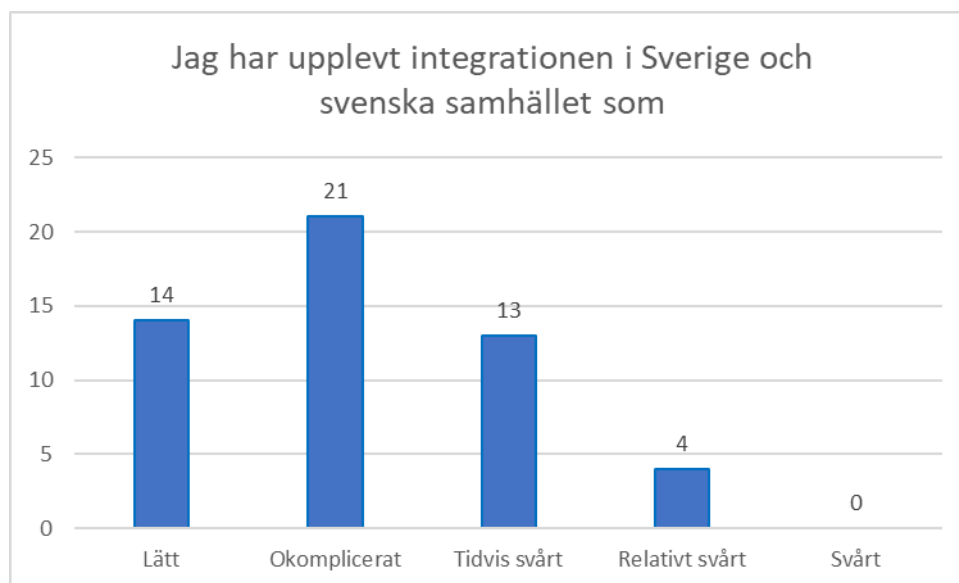
Flera informanter nämner osäkerhet med att använda språket eller så kallad *språkskam*, det vill säga skam som man känner när man till exempel säger något fel, är långsam att tala eller inte kommer ihåg ord när man talar ett språk som inte är ens modersmål. Skammen är anledningen för dessa informanter till att använda engelska i stället för svenska. Jag har själv upplevt att språkskammen är relativt stark i Finland och det syns redan i skolan där tonåringar inte alltid vågar prata främmande språk under språklektionerna på grund av språkskammen. Troligen känner vi alla igen språkskammen på någon nivå. Den hindrar en från att använda språket i fråga fast man egentligen skulle vilja tala på ett annat språk än sitt modersmål.

Användningen av finska kan bero på att informanten har finskspråkiga vänner eller en finskspråkig partner i Sverige. En informant har svarat på en öppen fråga att hen talar bara svenska på jobbet och bara finska hemma så det blir 50–50 med båda språken. Man klarar sig inte med bara finska i Sverige, det är uppenbart. Med engelska kan man lätt klara sig därför att svenskar har bra kunskaper i engelska. Det är intressant att se att relativt många valde finska och engelska.

Som jag nämnde tidigare har 6 informanter nämnt att de inte vågar använda svenska när de är i Sverige (eller att de känner att det är obekvämt att använda svenska). Det är naturligt att vara nervös när man använder språk som inte är ens modersmål eller som kanske inte är helt flytande på. Man lär sig genom att prata och använda språket med modersmålstalare.

4.3 Integration i det svenska samhället

Det är inte nödvändigtvis lätt att flytta till ett annat land och integreras i det nya samhället. Sverige och Finland har sina skillnader vilka jag har diskuterat tidigare i avsnitt 2.5. En av mina forskningsfrågor gäller informanternas upplevelse av integrationen i det svenska samhället och den här enkätfrågan ger svar på forskningsfrågan. Informanterna har svarat hur de har upplevt integrationen i Sverige och det svenska samhället. De har kunnat välja ett eller flera svarsalternativ.

Figur 5 Informanternas upplevelse av integrationen i Sverige och det svenska samhället

21 informanter har upplevt integrationen som okomplicerad och 14 informanter har upplevt den som lätt. 13 informanter har upplevt integrationen som tidvis svår och 4 informanter som relativt svårt. Ingen av informanterna har upplevt integrationen som svår.

De flesta svaren är positiva vilket tyder på att det inte finns så stora skillnader mellan Sverige och Finland. Att integrationen tidvis har känts svår kan också bero på personliga skäl, det är inte nödvändigtvis lätt att flytta till ett nytt land och bli integrerad. Det kan vara svårt att skaffa nya vänner, man kan känna hemlängtan eller uppleva svårigheter av någon annan anledning. Bristande språkkunskaper kan också orsaka utanförskap. Trots att det kan vara svårt att integreras har ändå ingen svarat att integrationen har varit svårt.

Jag har bitt informanterna att precisera sina svar i en öppen fråga. Varför har de upplevt integrationen såsom de har svarat i den tidigare frågan? Vilka faktorer har inverkat, till exempel språkliga eller kulturella faktorer? Majoriteten av informanterna har svarat positivt om sin integration. Många nämner språkliga faktorer – det är naturligtvis lättare att integreras i ett samhälle när man redan kan landets språk. Ganska många har nämnt att kulturen är väldigt likadan som i Finland och jag hade också förväntat mig att så skulle ske. En del har skrivit om oskrivna regler i sociala situationer. Även finländare har oskrivna regler i sociala situationer, det är bara svårare att märka dem om man har vuxit upp i Finland. Informanterna berättar inte mer om de oskrivna reglerna, endast att de finns och att sociala situationer inte fungerar på helt samma sätt som i Finland, vilket kan göra dem jobbiga ibland. En informant

har skrivit att svenskar har en amerikansk stil i sociala situationer, det vill säga att man inte alltid kan veta om samtalspartnern menar det hen säger, vilket gör det sociala livet jobbigt enligt informanten.

Många nämner också att den gemensamma historien för våra länder har gjort integrationen lättare. En del ser svenskar som sociala och nyfikna, en del har känt utanförskap. Majoriteten känner att det är lätt att hitta nya bekanta och vänner, några har svensk sambo. Frågor om kulturen kommer senare i enkäten men några informanter har svarat redan här att det inte finns stora skillnader eller att det inte finns några skillnader alls i kulturen mellan Sverige och Finland.

Det framgår tydligt hur mycket språkkunskaperna påverkar integrationsprocessen. Det är svårare att integreras om man har bristande kunskaper i språket. Svenskar och finländare har oftast bra kunskaper i engelska, som en del har nämnt, men svenskar pratar oftast svenska med varandra om det finns andra svenskar i gruppen.

4.4 Kulturella skillnader

Även om Sverige och Finland är väldigt likadana länder finns det vissa skillnader i våra kulturer. Jag har diskuterat dessa skillnader tidigare i 2.5. Kulturella skillnader kommer fram senast när man tillbringar en längre tid i ett annat land än sitt hemland, även om man kan märka skillnader också under ett kort besök. En av mina forskningsfrågor gäller hurdana kulturella skillnader informanterna har märkt att det finns mellan Finland och Sverige.

Figur 6 Informanternas observation om kulturella skillnader

Nästan alla, 35 informanter, det vill säga 95 % av informanterna, har märkt skillnader mellan Finlands och Sveriges kultur. Man tänker lätt att kulturen är nästan exakt likadan i nordiska länder men så är det inte. Jag kunde förvänta mig att nästan alla svarar ja, att de har märkt skillnader och det är intressant att nästan alla också har svarat ja. Bara två informanter har svarat att de inte har märkt kulturella skillnader mellan de två länderna.

Jag frågade informanterna också i en öppen fråga om de har märkt kulturskillnader och hurdana i så fall. Jag gav exempel på detta för att det skulle vara lättare för informanten att svara och reflektera kring frågan: kulturskillnader inom arbetslivet, studievärlden, vardagen, hur människor beter sig eller hur de pratar. Jag gav många olika exempel för att undvika att frågan skulle bli ledande. Frågan var en öppen fråga så det var också möjligt för informanten att skriva in annat själv.

Frågan handlade om hur mottagande svenskar är och om det har varit lätt att skapa kontakt med människor och få nya vänner. Jag frågade också om informanten har upplevt eller fått ett intryck av att människor skulle känna sig främmande för hen på grund av hans språkkunskaper. Det finns en tudelning bland informanterna i svaren. Veldig många informanter har svarat att det inte har varit lätt att få nya bekanta och vänner, medan många också säger att det har varit lätt och att svenskar är intresserade av finländare.

Exempel 6

Svenskar säger inte saker rakt som de är, de gör allt till positivt och ibland fejkas man för att slippa berätta sin riktiga åsikt.

En del informanter har nämnt samma som jag nämnde tidigare i 4.3, att svenskar inte är så äkta som finländare och att de till och med fejkas saker och glädje ibland. Å andra sidan nämner många att svenskar är sociala och mer glada och öppna än finländare. Svenskarna pratar också om sina känslor och visar dem mer än finländare. I Laine-Sveibys rapport *Finland – Sverige – bilden och verkligheten* (se ovan i 2.7) kan man läsa om likartade åsikter: att svenskar är mjuka och mer sociala än finländare samt att finländare är mer pålitliga. Ett svenskt ”ja” betyder inte lika mycket som ett finskt ”ja” (Laine-Sveiby, 1989:81).

Exempel 7

Mindre hierarki i arbetslivet jämfört med Finland, mer small talk.

11 informanter har nämnt arbetslivet, vilket är en relativt stor del. Arbete är en stor del av livet och det är viktigt att man trivs på jobbet så det är det naturligt att så många har nämnt arbetslivet. Man är rädd för konflikter i Sverige. Man pratar mycket med varandra på jobbet och bryr sig om hur kollegorna mår. Man vill ha konsensus när det gäller olika saker inom arbetet. Svenskar har många möten på jobbet och arbetslivet är mer avslappnat än i Finland.

Exempel 8

Jag har blivit utanför i sociala situationer på grund av mina språkkunskaper. Människor har ändå varit vänliga.

Jag nämnde tidigare att man kan känna utanförskap om man har bristande språkkunskaper därför att det är svårt att hänga med i diskussioner när man antingen inte förstår allt som andra säger eller på grund av att man inte har tillräckliga kunskaper att säga något själv.

Exempel 9

Att skapa kontakt med svenskar var utmanande. Jag fick bara enstaka svenska vänner. Jag känner verkligen att människor kände sig främmande för mig.

Informanten har inte definierat varför svenskar har känt sig främmande för hen, men troligtvis handlar det om informantens språkkunskaper. Nackdelen med enkätundersökning kommer fram här, jag hade gärna velat få mer information om vad informanten syftar på med sitt svar.

Exempel 10

Det var lätt att skapa kontakt med andra, människor var öppna. Jag upplevde inte att människor hade känt sig främmande för mig på grund av mina språkkunskaper.

Exempel 11

Svenskarna har tagit mig emot bra, jag har inte märkt att mina språkkunskaper eller mitt hemland har gjort det svårare att få kompisar, oftast träffar jag människor när jag är full dock.

I exempel 10 och 11 har informanterna svarat att svenskarna har tagit emot dem bra.

Exempel 12

Fikakulturen fördröjer arbetet effektivt.

Sverige är känd för sin fikakultur men en informant tycker att fikandet fördröjer arbetet.

Informanterna har också nämnt att svenskar är vänligare och artigare än finländare, de kramar varandra mycket, ger mer komplimanger än finländare, är stiligare och ser bättre ut än i Finland. Lite mer negativt är att kundtjänst inte är så vänligt som i Finland och att svenskar kan vara fejka och tolka saker som passivt aggressiva fast de inte är det. En informant har skrivit att svenskarnas pratsamhet gör integrationsprocessen lättare, då de pratar gärna svenska fast samtalspartners svenska inte är perfekt.

4.5 Språkfärdigheter som finska skolsystemet ger

Varje finländare lär sig det andra inhemska språket i skolan. Nästan alla informanter har finska som modersmål vilket betyder att de har studerat svenska i skolan. Ger svenskundervisningen i Finland tillräckliga språkfärdigheter i svenska språket? En av mina forskningsfrågor gäller om svenskan som man lär sig i Finland räcker även i Sverige eller om man möter svårigheter med sina språkkunskaper.

Jag frågade informanterna om de upplever att svenskan som de har lärt sig antingen som modersmål eller i finska skolan i Finland är tillräcklig för att kommunicera i Sverige. Resultatet blev nästan jämnt.

Figur 7 Informanternas upplevelse av språkfärdigheter man lär sig i finska skolan

17 informanter, det vill säga 46 %, har svarat att de upplever att svenskan som man lär sig i finska skolan är tillräcklig för att kommunicera i Sverige. 20 informanter, det vill säga 54 %, har svarat att de inte upplever att svenskan som man lär sig i finska skolan är tillräcklig för att kommunicera i Sverige. Lite över hälften upplever alltså att språkfärdigheterna som det finska skolsystemet ger inte är tillräckliga i Sverige.

Svenskan i Finland avviker från svenskan i Sverige på vissa punkter (jag har presenterat skillnaderna tidigare i 2.4). I den finska skolan lär man sig att lyssna och förstå både finlandssvenska och sverigesvenska. Lärobokserierna för svenska som det andra inhemska språket, till exempel Sanoma Pros bokserie Effekt för gymnasiets B-svenska, presenterar skillnader i ordförrådet mellan finlandssvenska och sverigesvenska. Man lär sig också att producera standardspråk muntligt och skriftligt. Vad beror det då på att svenskan som man lär sig i Finland inte nödvändigtvis är tillräcklig för att kunna kommunicera och klara sig i Sverige?

Jag har inte frågat om informanternas utbildningsbakgrund, dvs. om de har läst A- eller B-svenska i gymnasiet eller om de har gjort en obligatorisk kurs i svenska på en yrkesskola eller högskola. Med hänsyn till att över hälften har flyttat till Sverige efter studier kan man anta att de studerar på en högskola och är antingen på utbyte eller avlägger en hel examen i Sverige.

Skolan koncentrerar sig på att lära ut mest grammatik och ordförråd som man har nytta av i arbetslivet och studierna. Så kallat vanligt vardagsspråk som är det som man behöver när man kommunicerar med svenskar har man oftast inte lärt sig i skolan, i alla fall inte så mycket. Till exempel Otavas lärobokserie Fokus för gymnasiesvenskan lär ut ordförråd för bland annat ekonomi och konsumtion, natur och framtid. Ett stycke i Fokus 6 handlar om vardagliga situationer, men det finns inga talspråkliga uttryck i stycket. Sanoma Pros lärobokserie Effekt presenterar några typiska talspråkliga ord, bland annat att ordet *sedan* blir *sen* i talspråket och att *någon* blir *nån* i talspråket. Boken presenterar 16 olika talspråkliga ord. Det beror på skolan vilken bokserie man använder, men ordförrådet som man lär sig i standardspråket är omfattande. Vidare beror det på skolan och läraren hur mycket man fokuserar på att lära ut till exempel grammatik eller om det övas att prata under lektionerna. Även om läroplanen styr lärarens jobb har varje lärare pedagogisk frihet i sin undervisning.

Jag bad informanterna att precisera sina svar för varför de känner eller inte känner att svenskan som de har lärt sig i Finland räcker för kommunikation i Sverige. De mest intressanta svaren lyfter jag fram i exempel 13–18.

Exempel 13

Ordförrådet som man lär sig i Finland är onödigt, det finns inte alls ordförråd för vardagliga diskussioner och diskussioner mellan unga människor.

Exempel 14

Man övade inte vardaglig kommunikation i skolan så jag fick inte så mycket nytta av svenskalektionerna.

Exempel 13 och 14 visar att informanter inte har lärt sig ord för vardagliga situationer. Informantens svar om diskussioner mellan unga människor syftar antagligen på talspråkliga ord som det inte finns så mycket av i läroböckerna. Jag själv anser att talspråkliga ord är sådana som man kan hinna studera som extra i skolan, men som man i princip måste lära sig på fritiden genom självständigt arbete.

Exempel 15

I finska skolan lärde man sig bara grammatik och lite ordförråd, i Sverige lärde jag mig att förstå och tala.

Exempel 16

Jag har studerat finlandssvenska med bra vitsord i grundskolan och gymnasiet. Jag upplever inte att man lär sig tillräckliga grunder för att kommunicera i Sverige om man jobbar som till exempel som expert.

I exempel 15 och 16 anser båda informanterna att man lär sig bara grunderna i skolan. Enligt min egen erfarenhet räcker inte heller antalet kurser i skolan till för att lära ut så bra svenska att det räcker i arbetslivet, utan man måste lära sig mer genom självständigt arbete.

Exempel 17

Skolsvenskan räckte till att kommunicera i vardagen.

Exempel 18

Gymnasieböckerna innehöll väldigt mycket ordlistor, vilket jag anser som väsentligt i början av lärande av ett nytt språk. Resten gäller bara att våga (använda språket).

Exempel 17 och 18 visar hur vissa informanter tycker att skolsvenskan räcker till för att kommunicera i vardagen i Sverige. Jag presenterade ovan teman som finns i gymnasieböcker och det finns alltid omfattande ordlistor till varje stycke i böckerna. Att våga använda språket är viktigt, man får inte låta eventuell språkskam hindra det. Jag har diskuterat språkskam tidigare i 4.2.

Jag är inte förvånad över svaren på grund av att jag själv kommer ihåg att man inte övade muntliga språkkunskaper i skolan så mycket som det hade varit möjligt. Som jag nämnde tidigare beror det på läraren hur mycket man får öva sina muntliga språkfärdigheter. Gymnasier erbjuder kurser i muntlig språkfärdighet i svenska, men de är inte obligatoriska.

Det är möjligt att diskutera om skolans uppgift bara är att lära ut grunderna eller också till exempel talspråk. Grammatik är viktigt för att kunna lära sig använda språket rätt. Det går också att diskutera om skolans uppgift är att lära ut sverigesvenska när vi ändå befinner oss i

Finland där talar man finlandssvenska. Det krävs i alla fall mycket självständigt arbete utanför skolan att lära sig svenska (och främmande språk överhuvudtaget).

Jag ska själv bli ämneslärare i svenska och är därför mycket intresserad av informanternas svar på den här frågan. Skolorna har inte oändliga resurser och oftast har lärare bråttom med att hinna lära ut allt som finns i kursens syfte i läroplanen. Informanternas svar på den här frågan blev nästan 50–50, så det är ändå många som tycker att svenskan som man lär sig i Finland räcker också i Sverige.

4.6 Skillnader och svårigheter mellan finlandssvenska och sverigesvenska

Med denna fråga har jag velat få veta om finländare som har flyttat till Sverige har märkt skillnader eller stött på eventuella svårigheter på grund av förhållandet mellan finlandssvenska och sverigesvenska. Jag har redovisat för skillnader mellan dessa två språkvarianter ovan i 2.4.

Det finns olika områden i språket. Områdena som jag är intresserad av i denna undersökning är talproduktion, textproduktion, talförståelse, textförståelse, vokabulär, talspråk och grammatik. Jag har frågat informanterna på vilka av de ovannämnda områdena de har märkt skillnader eller stött på eventuella svårigheter på grund av förhållandet mellan svenskan som används i Finland (finlandssvenska) och svenskan som används i Sverige (sverigesvenska).

Figur 8 Informanternas upplevelser av skillnader och svårigheter gällande finlandssvenska och sverigesvenska

Området som har blivit mest valt är talförståelse. Sverigesvenska uttalas annorlunda än finlandssvenska och det kan vara svårt att förstå sverigesvenska speciellt om talaren talar snabbt, talar dialekt eller använder ord som inte förekommer i finlandssvenska. 76 % av informanterna, 28 av dem, har svarat att de har märkt skillnader eller svårigheter vid talförståelse.

Vokabulär och talspråk har båda fått 21 svar. Många talspråkliga ord används bara i Sverige så det är svårt att förstå dem om man inte har hört dem tidigare. Samma gäller vid vokabulär som delvis skiljer sig mellan sverigesvenska och finlandssvenska.

54 % av informanterna, 20 av dem, har svarat att de har märkt skillnader eller svårigheter vid talproduktion. Man hinner inte tänka så mycket när man talar, samtalsituationer sker så snabbt. Det är möjligt att man glömmer ord när man talar ett annat språk än sitt modersmål eller inte kan ett ord på ifrågavarande språk.

5 informanter har svarat att de har märkt skillnader eller svårigheter vid textproduktion. Textproduktion kan vara svårt om språkkunskaperna inte är starka på grund av att man inte kan alla ord på målspråket som man vill använda. (Med ordet målspråk syftar jag på svenska språket i den här kontexten.)

Svaren är sådana som jag förväntade mig att de skulle vara. Jag förväntade mig att många informanter skulle svara att muntlig produktion möjligtvis skapar svårigheter eller att man åtminstone märker skillnader speciellt när det gäller uttal.

Endast 2 informanter har svarat att de har märkt skillnader eller svårigheter inom grammatik. Jag har tidigare i 2.4 redogjort för vad Reuter (2014:12) har skrivit om finlandssvensk språkvård och att finlandssvenskan är och bör vara en varietet av svenska även i framtiden och inte ett eget språk. Informanternas svar stöder detta: de verkar uppleva att både finlandssvenska och sverigesvenska har samma grammatik. När man har lärt sig svenskans grammatik vållar den inte bekymmer i vare sig Sverige eller Finland. Givetvis kan grammatiken vara svår även om man har lärt sig grunderna i skolan.

Endast 1 informant har svarat att hen har märkt skillnader eller möjliga svårigheter inom textförståelse. Man kan läsa om texter många gånger och googla ord som man inte vet, så därför är jag inte förvånad över att bara en informant har valt det här alternativet.

Jag bad informanterna att precisera och / eller skriva exempel på skillnader och möjliga svårigheter mellan finlandssvenska och sverigesvenska.

Exempel 19

Två olika språk. Speciellt talat språk är väldigt olikt. Vokabulären skiljer sig åt mycket.

I exempel 18 har informanten skrivit att finlandssvenska och sverigesvenska är två olika språk. Talat språk är verkligen väldigt annorlunda i Sverige. Orden som man använder i Sverige skiljer sig från orden som man använder i Finland. Det är intressant att informanten anser att finlandssvenska och sverigesvenska är två olika språk eftersom båda varianterna av svenska språket har samma grammatik.

Exempel 20

Det finns sådana ord i finlandssvenska som svenskar inte använder.

Exempel 21

I början var det svårt att förstå när svenskarna pratade. Jag använde några finlandssvenska ord (t.ex. veckoslut, egnahemshus) som man hade lärt sig i skolan men svenskar förstod inte dem.

I exempel 20 och 21 har informanterna nämnt finlandismer. Jag har tidigare presenterat finlandismer i 2.4.3. Man borde undvika att använda dem i Sverige på grund av att de lätt väcker förvåning bland svenskarna. Om läroboken eller läraren inte säger till att ett visst ord är en finlandism vet språkanvändaren inte nödvändigtvis att svenskar inte känner igen ordet.

Det finns flera informanter som har nämnt finlandismer och förkortningar som används bara i finlandssvenska. Man kan ana att som finlandssvensk (svenska som modersmål) kan det vara svårt att sluta använda finlandismer eftersom man har lärt sig dem så tidigt i livet och använt dem i Finland. Baserat på mina egna erfarenheter förstår svenskar vissa finlandismer även om de har aldrig hört dem tidigare om de bara får lite tid att tänka på ordet. Ett exempel på en sådan finlandism är *skyddsväg* (för sverigesvenskans *övergångsställe*). Däremot förstår

svenskarna inte sådana finlandismer som är finska ord. Informanten har nämnt ordet *roskis* ('en papperskorg') som exempel. *Roskis* är finska så svenskarna naturligtvis inte förstår vad ordet betyder.

Exempel 22

Finlandssvenska är inte tillräcklig grund till språket som man använder i Sverige.

Av exempel 22 kan jag dra den slutsatsen att informanten anser att det finns väldigt många skillnader mellan finlandssvenska och sverigesvenska.

Många har skrivit att dialekter orsakar svårigheter eftersom de är svåra att förstå. Några har jämfört situationen med finska dialekter som också kan vara svåra att förstå om man inte är bekant med dem. Fyra informanter har nämnt *skånska*, den dialekt som pratas i Skåne och kan vara relativt svårt att förstå i början. Dialekter är speciellt svåra att förstå om talaren pratar snabbt och enligt min erfarenhet pratar svenskar oftast snabbt. Några informanter har nämnt att svenskar talar snabbt och att det skapar utmaningar vid att förstå deras tal.

En informant har nämnt att hen skäms över att hen använder ord som är för formella för en viss situation och att det är svårt att låta naturlig när man har lärt sig bara formellt språk. I både Finland och Sverige använder man talspråk som vardagsspråk. Vardagligt talspråk innehåller inte formella ord, så jag förstår vad informanten syftar på. En annan informant nämner att man har lärt sig föråldrat språk i skolan. Det är relaterat till vad första informanten har skrivit: om man har lärt sig formella eller föråldrade ord låter det inte naturligt att använda dem i vardagliga diskussioner. Språket lever och förändras relativt snabbt och det är omöjligt att ta med alla nya, speciellt talspråkliga, ord med i läroböcker. Institutet för språk och folkminnen publicerar en nyordlista varje år. En nyordlista sammanfattar ett givet år både språkligt och innehållsligt hur bildar vi nya ord just nu och vad de nya orden säger om samhället och människorna i vår tid (Institutet för språk och folkminnen, 2024). I nyordlistan finns ord som svenskar, speciellt unga, använder i sitt talspråk. Sådana ord hinner inte med i läroböcker fort så det är förståeligt att det kan vara svårt att kunna lära sig tillräckligt många talspråkliga ord om man inte har lärt sig själv genom till exempel sociala medier. Skolan lär ut mest standardspråk.

5 Sammanfattning

Syftet med denna studie var att undersöka finländare som har flyttat till Sverige. Jag ville få veta hur mycket finländare vågar använda svenska i Sverige eller upplever de att det är svårt att använda svenska i Sverige. Jag undersökte också om svenskan som man lär sig i skolan i Finland räcker till också i Sverige eller om man möter svårigheter med sina språkkunskaper i Sverige. Jag ville få veta också om informanterna har märkt skillnader eller svårigheter inom olika delar av språket (bland annat talproduktion, talspråk, textförståelse). Informanternas språkliga och kulturella integration i det svenska samhället samt deras upplevelser av kulturella skillnader mellan Finland och Sverige undersökte jag också. Materialet samlades in med en Webropol-enkät under hösten 2024 och totalt 37 personer svarade på enkäten.

Resultaten visar att en stor del av informanterna anser att det är svårt att använda svenska i Sverige och att det är lättare att byta till engelska. Anledningarna till detta varierar. En del anser att deras språkkunskaper inte är tillräckligt bra, en del är rädda på grund av så kallad språkskam och en del pratar med människor som inte kan svenska. Majoriteten av informanterna, 28 av 37, använder ändå svenska i Sverige.

20 informanter upplever att svenskan som man lär sig i skolan i Finland inte räcker i Sverige. Motiveringarna vid den här frågan varierar. Informanterna har skrivit att skolan prioriterar grammatik över muntliga övningar, att man inte lär sig talspråkliga ord, att man inte övar vardaglig kommunikation i skolan. 17 informanter upplever samtidigt att svenskan som de har lärt sig i skolan i Finland räcker till i Sverige. Det blev sålunda en relativt jämn fördelning av svaren. En del av informanterna anser att skolsvenskan räcker till för lyckad kommunikation i Sverige och att man måste satsa på att lära sig också på fritiden. En anledning till att man inte vågar använda svenska i Sverige kan vara att man upplever att man inte har lärt sig tillräckligt bra svenska i skolan.

35 informanter, det vill säga nästan alla, har märkt kulturskillnader mellan Finland och Sverige. Det är intressant att så många har märkt skillnader på grund av att man ibland tänker att kulturen är väldigt likadan i alla nordiska länder, åtminstone i Finland och Sverige. Informanterna har märkt skillnader i hur människor beter sig och hurdana de är: många har nämnt att svenskar är mer sociala och öppna än finländare. En del tycker samtidigt att svenskar också kan vara fejk och att de förskönar saker. Svenskar spenderar mer pengar än

finländare. Arbetslivet är vänligare och mer avslappnat än i Finland. Finländare är mer raka och diskuterar inte så mycket om saker i arbetslivet. Finländare är inte heller så artiga som svenskar. Man kan därmed dra slutsatsen att båda länderna har sin egen kultur, sina normer och sina oskrivna regler även om länderna kan verka vara väldigt likadana.

Majoriteten av informanterna har upplevt integrationen i Sverige och det svenska samhället som lätt eller okomplicerad. 13 av 37 har upplevt integrationen som tidvis svår och 4 som relativt svårt. Sverige är så likadant land som Finland att integrationen inte är väldigt svår. Integrationen beror också på hurdan personen är, det är svårare att integreras om man inte kan svenska eller inte är social. Det kan också bero på hur mycket olika kontakter man har, till exempel på en arbetsplats får man lätt nya kontakter och samtalspartner. Också om man känner människor i Sverige redan i förväg är det lättare att integreras.

Den här studien gav bra och tydliga svar på alla mina forskningsfrågor. Enkätundersökningar är inte helt problemfria men informanternas svar var så tydliga att det var lätt att tolka och analysera dem. Enkätundersökningen blev därmed lyckad.

I framtiden skulle man undersöka ämnet vidare men prioritera skolan och se hur svenskundervisningen påverkar språkkunskaperna samt om man borde lära ut mer talspråk. Man skulle kunna undersöka hur språkundervisningen i skolan påverkar elevens språkfärdigheter i framtiden när hen till exempel flyttar till ett annat land. Språket förändras relativt snabbt så det är inte realistiskt att skolan lär ut de allra nyaste ord utan man måste lära sig också den del självständigt via till exempel sociala medier, musik och serier. Det beror också på läraren hur mycket modernt språk och modern kultur hen bestämmer att lära ut. Läraren måste följa läroplanen och det är oftast bråttom att hinna göra allt i kursinnehållet så det finns inte nödvändigtvis tid för något extra (som att lära ut talspråk) under lektionerna. Det är också viktigt att lära sig korrekt grammatik för att få en bra grund för ett språk så det måste vara en viktig del av språkundervisningen också i fortsättningen.

Många aspekter i den här studien har belagts i tidigare studier och litteratur, bland annat Mikael Reuter har forskat i finlandssvenska och finlandismer (2014), Blanka Henriksson i migration mellan Finland och Sverige (2024) och Marika Tandefelt har skrivit mycket om olika språkfrågor angående svenska språket i Finland (se Tandefelt 2015, 2017). Kati Laine-Sveiby har skrivit om skillnader mellan svenskar och finländare redan 1989, så ämnet är ingen

nyhet. Det har varit väldigt intressant att läsa undersökningar som andra har utfört och sedan utföra en egen undersökning. Informanterna har skrivit långa och intressanta svar som har varit givande att läsa.

Litteratur

- Andersson, Lars-Gunnar, 2019: *Göteborgsgrammatik*. Institutet för språk och folkminnen och Morfem.
- Bergroth, Hugo, 1917: *Finlandssvenska –Handledning till undvikande av provinsialismer i tal och skrift*. Helsingfors: Holger Schildts Förlags AB.
- Borg, Kristian, 2016: *Finnjävlar*. Verbal förlag.
- Effekt: lärobokserie för gymnasiet B-svenska. Sanoma Pro.
- Einarsson, Jan, 2009: *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. Laadullisen sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. *Hoitotiede*. 34 (4), 215–225.
- Finlandsinstitutet i Stockholm: Projektet Tur-Retur. finlandsinstitutet.se/tur-retur/ (Hämtad 5.1.2025)
- Fokus: lärobokserie för gymnasiet B-svenska. Otava.
- Språklag*. (423/2003)
- Gränsbevakningsväsendet: Pass och andra resehandlingar. <https://raja.fi/sv/pass-och-andra-resehandlingar> (Hämtad 2.2.2025)
- Göteborgs stad: finskt förvaltningsområde. <https://goteborg.se/wps/portal/start/kommun-och-politik/sa-arbetar-goteborgs-stad-med/manskliga-rattigheter/nationella-minoriteter/finskt-forvaltningsomrade> (Hämtad 1.2.2025)
- Hanell, Linnea, 2011: *Det går hårt – finlandssvenska ur ett sverigesvenskt perspektiv*. Tankesmedjan Magma. <https://magma.fi/wp-content/uploads/2019/06/67.pdf>
- Henriksson, Blanka, 2024: »Man är liksom alltid mittemellan på något sätt»: Gränsöverskridningar i ett intervjumaterial om migration från Finland till Sverige. *Svenska landsmål och svenskt folkliv*, 146. <https://doi.org/10.69824/svIm.146.25705>
- Info Norden: Arbetstillstånd och uppehållstillstånd i Sverige. <https://www.norden.org/sv/info-norden/arbetstillstand-och-uppehallstillstand-i-sverige> (Hämtad 2.2.2025)
- Institutet för språk och folkminnen, 2023: Förvaltningsområden. <https://www.isof.se/nationella-minoritetsprak/din-ratt-till-nationella-minoritetsprak/forvaltningsomraden> (Hämtad 30.1.2025)
- Institutet för språk och folkminnen. <https://frageladan.isof.se/faqs/23889> (Hämtad 1.2.2025)
- Institutet för språk och folkminnen, 2024: Om nyordslistan. <https://www.isof.se/svenska-spraket/nyord/om-nyordslistan> (Hämtad 7.4.2025)

- Institutet för språk och folkminnen, 2024: Om svenska språket. <https://www.isof.se/svenska-spraket/lar-dig-mer-om-svenska-spraket/om-svenska-spraket> (Hämtad 2.2.2025)
- Justitieministeriet: Lapsen kielelliset oikeudet. [justitieministeriet.fi](https://www.justitieministeriet.fi) (Hämtad 1.12.2024)
- Kangassalo, Raija, 2003: Nordisk språkråd. I: *Språk i Norden*. Novus forlag.
- Kepsu, Kaisa, 2016: *Hjärnflykt eller inte? En analys av den svenskspråkiga flyttningen mellan Finland och Sverige 2000–2015*. Tankesmedjan Magma.
- Kommunförbundet: Tvåspråkiga kommuner och tvåspråkighet. [kommunforbundet.fi](https://www.kommunforbundet.fi) (Hämtad 1.12.2024)
- Laine-Sveiby, Kati, 1989: Finland-Sverige – bilden och verkligheten. Rapport nr. 12 från Deifo (delegationen för invandrarforskning). Stockholm: Regeringskansliets offsetcentral.
- Norrby, Catrin, Lindström, Jan, Nilsson, Jenny & Wide, Camilla, 2021: Interaktion och variation i pluricentriska språk – kommunikativa mönster i sverigesvenska och finlandssvenska. Riksbankens Jubileumsfond.
- Statsrådet: Andelen med svenska som modersmål i statsförvaltningen är liten. [statsradet.fi](https://www.statsradet.fi) (Hämtad 1.12.2024)
- Sveriges riksdag: Språklag 2009:600. https://www.riksdagen.se/sv/dokument-och-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/spraklag-2009600_sfs-2009-600/ (Hämtad 25.1.2025)
- Parkvall, Mikael, 2015: Sveriges språk i siffror – Vilka språk talas och av hur många. Språkrådet & Morfem.
- Pettersson, Thorleif & Nurmela, Sakari, 2007: Om olika sätt att möta en stor elefant – en jämförande studie av finländsk och svensk kultur. Kulturfonden för Sverige och Finland.
- Regeringskansliet: Mål i mun – förslag till handlingsprogram för svenska språket. SOU 2002:27. <http://www.regeringen.se/sb/d/108/a/1443> (Hämtad 1.2.2025)
- Reuter, Mikael, 2014: Så här ska det låta. Om finlandssvenska och språkriktighet. Helsingfors: Förlagsaktiebolaget Scriptum.
- Tandefelt, Marika (red.), 2015: Gruppsspråk, samspråk, två språk. *Svenskan i Finland – i dag och i går I:2*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Tandefelt, Marika (red.), 2017: *Språk i skola och samhälle*. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet i Finland.
- Trost, Jan & Hultåker, Oscar, 2016: *Enkätboken*. Lund: Studentlitteratur.

- Yle, 23.5.2016: Finlandssvenska studenter flyr Finland – Sverige har inga krångliga kvoter.
<https://yle.fi/a/7-1075397> (Hämtad 25.1.2025)
- Yle, 11.3.2025: KAJ:s Bara bada bastu sensationell hit också på global nivå. <https://yle.fi/a/7-10074152> (Hämtad 5.4.2025)
- Yle, 5.4.2024: Miriam Bryant har skämts för sina finska rötter – nu är Finland så coolt att hon släpper en låt på finska. <https://yle.fi/a/7-10054355> (Hämtad 13.1.2025)
- Yle, 22.3.2025: Över tjugo års dokumentation om Vöörosprååtji ska bli bok: ”En av de mest kända dialekterna i landet”. <https://yle.fi/a/7-10074761> (Hämtad 24.4.2025)

Bilagor

Bilaga 1. Enkät

Kyselytutkimus Suomesta Ruotsiin muuttaneille

Pakolliset kysymykset merkitty tähdellä (*)

Hei!

Olen Maija Vuorio, Turun yliopiston pohjoismaisten kielten oppiaineen opiskelija ja teen pro gradu - tutkielmani Ruotsiin muuttaneiden suomenkielisten kielellisestä ja kulttuurisesta integroitumisesta, heidän Suomessa opitun ruotsin kielen taitonsa riittävydestä sekä ruotsin kielen käyttämiseen liittyvästä uskalluksesta sekä mahdollisista vaikeuksista.

Kyselyyn voivat vastata ne, joilla on äidinkielenään suomi ja asuvat tai ovat asuneet Ruotsissa.

Kyselyyn vastaaminen tapahtuu anonyyminä. Vastaamiseen menee aikaa noin 10 minuuttia.

Minuun voi ottaa halutessaan yhteyttä (kysymykset, palaute) sähköpostilla: maemvuo@utu.fi

Kiitos vastauksestasi!

1. Olen asunut Ruotsissa *

Alle puoli vuotta

puoli vuotta - 1 vuosi

yli vuoden - 3 vuotta

yli 3 vuotta - 5 vuotta

yli 5 vuotta

2. Äidinkieleni on *

suomi

Sekä suomi että ruotsi

suomi ja jokin muu kieli

suomi, ruotsi ja jokin muu kieli

3. Syyni muuttaa Ruotsiin oli *

Opiskelu

Työt

Perhe

Rakkaus

Jokin muu?

4. Jos syyni muuttaa Ruotsiin oli jokin muu kuin vastausvaihtoehdoissa, vastaa tähän.

5. Kommunikoin Ruotsissa asuessani enimmäkseen *

ruotsiksi

englanniksi

suomeksi

6. Jos kommunikoin Ruotsissa asuessani jollain muulla kielellä kuin ruotsiksi, mistä tämä johtuu? (voit valita yhden tai useamman vastausvaihtoehdon)

Olen epävarma ruotsin kielen taidostani

Ruotsalaiset vaihtavat keskustelukielen englantiin havaitessaan etten ole natiivipuhuja

Keskustelukumppanini eivät ole ruotsin kieltä osaavia

En uskalla käyttää ruotsin kieltä tai koen sen käytön epämukavaksi

Ruotsin kielen taitoni ei ole riittävää

Kommunikoin toisten suomalaisten kanssa

Jokin muu syy?

7. Tarkenna vastaustasi: miksi valitsit vastausvaihtoehdon / -vaihtoehdot?

8. Olen kokenut Ruotsiin ja ruotsalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen (voit valita yhden tai useamman vastausvaihtoehdon) *

Helpoksi

Luontevaksi

Ajoittain hankalaksi

Vaikeahkoksi

Vaikeaksi

9. Tarkenna vastaustasi edelliseen kysymykseen. Miksi olet kokenut integroitumisen vastaamallasi tavalla? Mitkä tekijät ovat vaikuttaneet tähän? Esim. kielelliset syyt, kulttuuriset syyt. Jos vastasit useamman kuin yhden syyn, erottele ne toisistaan vastatessasi. *

10. Olen huomannut kulttuurissa eroja Suomen ja Ruotsin välillä *

Olen

En ole

11. Jos olet huomannut kulttuurieroja, millaisia ne ovat? Esim. työelämässä, opiskelumaailmassa, arjessa, ihmisten käyttäytymisessä tai puheessa?

12. Kuinka koet ihmisten ottaneen sinut vastaan Ruotsissa? Esim. onko sinun ollut helppoa luoda kontakteja ihmisiin, saada uusia ystäviä? Oletko kokenut tai saanut vaikutelman, että ihmiset vierastaisivat sinua kielitaitosi vuoksi? *

13. Koen Suomessa oppimani ruotsin (joko äidinkieli tai koulussa opittu kieli) riittävänä Ruotsissa kommunikointiin? *

Koen

En koe

14. Tarkenna vastaustasi: miksi koet tai et koe Suomessa oppimaasi ruotsia riittävänä Ruotsissa kommunikointiin? *

15. Missä kielen osa-alueilla olet kohdannut eroja tai mahdollisia hankaluuksia Suomessa käytetyn ruotsin ja Ruotsissa käytetyn ruotsin välillä? (voit valita yhden tai useamman vaihtoehdon) *

Puheen tuottaminen

Tekstin tuottaminen

Puheen ymmärtäminen

Tekstin ymmärtäminen

Sanasto

Puhekieli

Kielioppi

16. Tarkenna ja / tai kerro esimerkkejä siitä, millaisia eroja ja mahdollisia hankaluuksia olet kohdannut. *

17. Muita kommentteja / kirjoita vapaasti

18. Annan luvan käyttää vastauksiani tutkimuksessa. *

Kyllä

Ei

Lyhennelmä

Tutkimuksen taustaa

Ruotsilla ja Suomella on pitkä yhteinen historia. 1970-luvulla syntyi muuttoaalto Suomesta Ruotsiin ihmisten lähtiessä töiden ja paremman elintason perään. Myös tänä päivänä Ruotsiin muuttaa suomalaisia opiskelemaan, tekemään töitä tai muun syyn kuten rakkauden perässä. Ruotsin kielellä arvioidaan olevan 10 miljoonaa puhujaa (Institutet för språk och folkminnen, 2024). Valtioneuvoston mukaan noin 5,2 % suomalaisista puhuu ruotsia äidinkielenään. Jokainen suomalainen opiskelee koulussa toista kotimaista kieltä pakollisena aineena. Suurimmalla osalla tämä koulussa opiskeltava kieli on ruotsi. Suomi on kaksikielinen maa ja ruotsin kieli on laissa ilmoitettu toinen virallinen kieleemme suomen kielen lisäksi.

Suomessa puhuttavaa ruotsin kieltä kutsutaan suomenruotsiksi, Ruotsissa puhuttavaa ruotsinruotsiksi. Ääntäminen näiden kahden kielivariantin välillä eroaa niin paljon, että ruotsalainen on helppo tunnistaa pelkästään kuullessa hänen puheensa. Myös kirjoitusasu erottaa osittain nämä kielivariantit toisistaan. Suomenruotsissa käytetään *finlandismeja*, sanoja jotka ovat käännetty suomen kielestä ruotsiksi. Finlandismeilla voidaan kuvata esimerkiksi ilmiöitä, joille ei ole ruotsinruotsissa omaa vastinetta. Finlandismit voivat aiheuttaa väärinkäsityksiä sekä hämmennystä jos niitä käytetään Ruotsissa. Jotkin finlandismit ovat suoria lainauksia suomen kielestä, esim. *kiva*. Reuterin (2014:12) mukaan suomenruotsi on ja tulee olla jatkossakin ruotsin kielen variantti, ei oma kielensä.

Vaikka Suomi ja Ruotsi tuntuvat hyvin samankaltaisilta mailta, on niiden kulttuurissa ja yhteiskunnassa eroavaisuuksia. Näistä kulttuurieroista on tehty useita tutkimuksia. Muun muassa Pettersson ja Nurmela (2007) ovat tutkineet normien ja arvojen eroavaisuutta näiden kahden maan kansojen välillä. Jokaisessa kulttuurissa on omat kirjoittamattomat sääntönsä, joita Norrby et al. (2021) ovat tutkineet.

Suomi on yksi Ruotsin virallisista vähemmistökielistä ja maassa on erityisiä hallintoalueita, joissa asukkaalla on oikeus omaan kieleensä ja kulttuuriinsa, sekä mm. suomenkieliseen esikouluun ja vanhainkotiin. Muun muassa Göteborgin kaupungin sivuilla kerrotaan kaupungin olevan tällainen hallintoalue.

Kuva Suomesta ruotsalaisten silmissä on parantunut viimeisimpien vuosien aikana. Tähän on vaikuttanut mm. Suomen Nato-jäsenyys, Sanna Marin sekä Käärijä. Myös Ruotsin vuoden 2025 euroviisuedustaja, suomalainen Vöyrin murteella suomenruotsiksi laulava huumoriryhmä KAJ on valloittanut ruotsalaisten sydämet. Suomen kieli ja suomenruotsi kiinnostavat ruotsalaisia. Laine-Sveibyn vuonna 1989 kirjoittamassa raportissa ruotsalaiset kuvailevat suomalaisia vakaviksi, kankeiksi ja niin hiljaisiksi, että he ovat melkein pä jo tylsiä. Tämänlainen kuva suomalaisista vaikuttaa jääneen ainakin osittain historiaan.

Tutkimuksen tavoite ja tutkimuskysymykset

Tutkimus käsittelee Ruotsiin muuttaneita suomalaisia. Olen kiinnostunut suomalaisten ruotsin kielen taidosta, ja siitä uskaltavatko he käyttää sitä kohdemaassa Ruotsissa, koulussa opitun ruotsin kielen Ruotsissa riittävydestä sekä suomalaisten integraatiosta Ruotsiin. Edellä mainittujen asioiden lisäksi olen kiinnostunut siitä, ovatko suomalaiset huomanneet kulttuurieroja Suomen ja Ruotsin välillä.

Tutkimuksessani vastaan seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Kuinka paljon informantit uskaltavat käyttää ruotsin kieltä Ruotsissa, kokevatko he että ruotsin kielen käyttäminen on vaikeaa?
2. Riittääkö Suomessa opittu ruotsin kieli Ruotsissa vai kohtaako informantti vaikeuksia kielitaitonsa vuoksi?
3. Kuinka informantit ovat kokeneet kielellisen ja kulttuurillisen (akkulturaatio) integraation ruotsalaiseen yhteiskuntaan ja millaisia kulttuurieroja he ovat huomanneet Suomen ja Ruotsin välillä?

Aineisto ja tutkimusmenetelmät

Olen kerännyt tutkimusmateriaalini Webropol-kyselyn avulla. Lähetin kyselyn syksyn 2024 aikana suomalaisille, jotka ovat muuttaneet Ruotsiin. Kyselyyn vastaaminen on tapahtunut anonymiinä. Olen analysoinut yhdeksän suljettua ja seitsemän avointa kysymystä. Kysely on suomeksi. Yhteensä 37 henkilöä vastasi kyselyyn.

Kyselyssä kysyn informanteilta heidän taustatietojaan (äidinkieli, kuinka kauan he ovat asuneet Ruotsissa, syy Ruotsiin muuttoon) sekä heidän käyttämäänsä kieltä kommunikoidessaan muiden kanssa Ruotsissa. Kolme kysymystä koskee kulttuurieroja, kaksi integraatiota. Kysyn myös koulussa opitusta kielestä sekä olen listannut erilaisia kielen osa-alueita, joissa informantit ovat saattaneet joko huomata eroavaisuuksia tai kohdata vaikeuksia.

Tutkimus on laadullinen tutkimus, jossa käytetään sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Tutkimusmenetelmänä olen käyttänyt induktiivista sisällönanalyysia.

Induktiivisen sisällönanalyysin perustana toimii aineisto, joka tässä tutkimuksessa on Webropol-kyselyn vastaukset. Analysoin informanttien vastaukset, kokosin suljettujen kysymysten vastauksia diagrammeiksi ja nostin avointen kysymysten vastauksia esimerkeiksi. Olen kääntänyt esimerkit ruotsiksi itse.

Tulokset ja pohdinta

Tuloksista käy ilmi, että kaikki informantit eivät kommunikoi ruotsin kielellä Ruotsissa asuessaan. 12 informanttia käyttää englantia ja 5 suomea. Tämä voi johtua muustakin kuin vaillinaisesta ruotsin kielen taidosta: esimerkiksi siitä, että puoliso on suomenkielinen tai englanninkielinen, tai siitä, ettei keskustelukumppani osaa ruotsia.

Kysyin informanteilta syitä siihen, että he käyttävät muuta kuin ruotsin kieltä Ruotsissa. Olen antanut tähän sekä valmiita vaihtoehtoja että avoimen kentän vastauksen tarkentamiseen, jossa on mahdollista vielä kertoa lisää. Informantit vastasivat muun muassa että he ovat epävarmoja ruotsin kielen taidostaan eivätkä siksi käytä sitä, kielitaito ei riitä kommunikointiin ja että muut vaihto-opiskelijat eivät osaa ruotsia.

Ruotsiin ja ruotsalaiseen yhteiskuntaan integroituminen on koettu luontevaksi ja helpoksi, mutta myös ajoittain hankalaksi. Neljä informanttia vastasi kokeneensa integroitumisen vaikeahkoksi, yksikään ei vastannut kokeneensa integroitumista vaikeaksi. Pyysin myös tähän kysymykseen tarkennusta avoimella kysymyksellä. Suomi ja Ruotsi koetaan samankaltaisiksi maiksi ja siksi integroituminen on ollut helppoa. Ruotsalaiset koetaan ystävällisiksi ja auttavaisiksi. Kieli ja kirjoittamattomat sosiaaliset säännöt on koettu hankaliksi.

Suurin osa, 35 vastaajaa, ovat huomanneet kulttuurissa eroja Suomen ja Ruotsin välillä. Myös tätä kysymystä pyysin vielä tarkentamaan avoimessa kysymyksessä ja annoin esimerkeiksi

asioista joissa kulttuurieroja voi huomata työelämän, opiskelumaailman, arjen sekä ihmisten käyttäytymisen ja puheen: ruotsalaisia pidetään sosiaalisina ja konfliktinpelkoisina (myös Laine-Sveibyn (1989) raportti tukee tätä). Työkulttuuri on rennompi ja toisista ihmisistä välitetään. Ruotsissa on enemmän small talkia, käytetään enemmän rahaa kuin Suomessa ja ihmiset kaunistelevat asioita.

Kysyin informanteilta myös kuinka ruotsalaiset ovat ottaneet heidät vastaan Ruotsissa. Esimerkkeinä annoin kontaktien luomisen ja ystävien saamisen helppouden. Kysyin myös ovatko he kokeneet tai saaneet vaikutelman, että ruotsalaiset vierastaisivat informanttia hänen kielitaitonsa vuoksi. Suurin osa koki ihmisten ottaneen hänet hyvin vastaan, joillekin uusien ihmissuhteiden luominen on ollut vaikeaa. Yksi informantti on kokenut että häntä on vierastettu paljon myös yliopiston henkilökunnan puolesta ja kontaktien luominen on ollut haastavaa. Moni on huomannut että suomenruotsista pidetään ja että ruotsalaiset ovat kiinnostuneita Suomesta ja suomalaisuudesta.

20 informanttia kokee ettei Suomessa opittu ruotsi (joko äidinkieli tai koulussa opittu kieli) riittä Ruotsissa kommunikointiin. Tämän kysymyksen vastauksista olin erityisen kiinnostunut, koska minusta tulee valmistuttuani ruotsin aineenopettaja.

Kysyin tarkentavana kysymyksenä syitä, miksi informantti kokee tai ei koe Suomessa opittua ruotsia riittävänä Ruotsissa kommunikointiin. Informantit vastasivat, että koulussa opittu sanasto on turhaa ja ettei arjen tai nuorten sanastoa opeteta. Koulussa ei harjoiteltu tarpeeksi suullista kielitaitoa. Moni kuitenkin kokee, että Suomessa opittu ruotsi antaa pohjan, jonka päälle saa opittua lisää, mutta se vaatii omaa panostusta.

Suomenruotsi ja ruotsinruotsi eroavat toisistaan ääntämisasulta hyvinkin paljon. Myös kirjoitetussa kielessä on eroja. Kysyin informanteilta millä kielen osa-alueilla he ovat kohdanneet eroja tai mahdollisia hankaluuksia Suomessa käytetyn ruotsin (suomenruotsi) ja Ruotsissa käytetyn ruotsin (ruotsinruotsi) välillä. Kysymys on suljettu kysymys ja sen vaihtoehdot ovat puheen tuottaminen, tekstin tuottaminen, puheen ymmärtäminen, tekstin ymmärtäminen, sanasto, puhekieli ja kielioppi. Informantti on voinut valita yhden tai useamman vaihtoehdon. Eniten vastauksia, 28 kappaletta, sai vaihtoehto puheen ymmärtäminen. Tätä osasin odottaa, koska ruotsinruotsi kuulostaa niin erilaiselta kuin

suomenruotsi. Toiseksi eniten vastauksia saivat, 21 kappaletta kumpikin, sanasto ja puhekieli. Kolmanneksi eniten vastauksia, 20 kappaletta, sai puheen tuottaminen.

Pyysin informanteja tarkentamaan tai kertomaan esimerkkejä eroista ja mahdollisista hankaluuksista, joita he ovat kohdanneet. Moni on maininnut finlandismit, joita ei Ruotsissa ymmärretä. Erilaiset Ruotsin murteet oli mainittu useaan otteeseen. Erilainen sanasto ja ruotsalaisten nopea puhe on aiheuttanut hankaluuksia kielen ymmärtämisessä.

Lopuksi annoin informanteille mahdollisuuden kirjoittaa vapaasti sekä pyysin lupaa käyttää kunkin informantin vastausta tutkimuksessani. Jatkossa voisi olla kiinnostavaa tutkia ruotsin kielen opetusta kouluissa. Kieli muuttuu suhteellisen nopeasti, joten kaikista uusimpia sanoja eivät oppikirjat ehdi ottamaan mukaan, mutta olisi kiinnostavaa tutkia lisää kuinka ruotsin kielen opetus vaikuttaa kielitaitoon kielenoppijan tulevaisuudessa ja pitäisikö puhekieltä opettaa enemmän.